

श्रोत: गोरखापत्र, २०७६/१/८

पाँच वर्षपछि विद्युत सेवा

सिमकोट वैशाख ८ गते । २०७० सालमा आपुर्ति हुनुपर्ने विद्युत पाँच वर्षपछि शनिबारबाट संचालनमा आएको छ । हिल्दुम जलविद्युत आयोजनाको लापरबाहीको कारण स्थानीयले विद्युत बाल्न नपाएको भए पनि स्थानीयको बारम्बारको दबाव पछि विद्युत बाल्ने कार्य भएको हो ।

सिमकोट गाउँपालिका वडा नम्बर सातको टुलिङ्ग गाँउका स्थानीयले पाँच वर्ष पछि विद्युत बाल्न पाएको स्थानीय संचारकर्मी मन्दिर सिंहले बताउनु भयो । उतिखेरै बत्ती बाल्न पर्ने भए पनि कार्यालयको लापरबाहीले ढिलो गरी स्थानीय २१ घरधुरी बत्ती बाल्न पाएको उहाँले बताउनुभयो । सबै घरधुरीमा बत्ती बलेपछि बस्ती झलमल्ल भएको र सबैले खुसीयाली मनाएको उहाँले बताउनु भयो । उक्त वडाका अन्य बस्तीमा यस अघि नै हिल्दुम लघु जलविद्युत आयोजनाले विद्युत सेवा संचालनमा ल्याएको थियो ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७६/१/८

दोर्दीमा मात्रै पाँच ठूला जलविद्युत् आयोजना

लमजुङ, वैशाख ८ गते । लमजुङको पूर्वी भेगमा पर्ने दोर्दीखोला जलविद्युत्को हब बन्दै छ । दोर्दीखोलामा मात्रै पाँचवटा ठूला जलविद्युत् आयोजना निर्माण भइरहेका छन् । तिनको कुल क्षमता १७५ मेगावाट छ । निजी क्षेत्रबाट निर्माण भइरहेका यी आयोजनामध्ये दुईवटाले आगामी आर्थिक वर्षमा विद्युत् उत्पादन गर्दै छ । अन्य आयोजनाले पाँचवर्षभित्र विद्युत् उत्पादन गर्दैछन् ।

हिमालयन पावर पार्टनर लिमिटेडद्वारा निर्माणाधीन २७ मेगावाटको दोर्दीखोला जलविद्युत् आयोजना र लिबर्टी इनर्जी कम्पनी लिमिटेडद्वारा निर्माणाधीन २५ मेगावाटको माथिल्लो दोर्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाले आगामी भदौभित्र विद्युत् उत्पादन गर्दै छन् । दुवै आयोजनाको निर्माणकार्य ८५ प्रतिशत सकिएको सञ्चालकहरूले बताएका छन् । पिपुल्स हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेडद्वारा निर्माणाधीन ५४ मेगावाटको सुपर दोर्दी जलविद्युत् आयोजना 'ख' को निर्माणकार्य करिब ४० प्रतिशत सकिएको आयोजनाले जनाएको छ । उक्त आयोजनाले २०७७ असार मसान्तभित्र उत्पादन थाल्ने लक्ष्य लिएको छ । आयोजना साढे आठ अर्ब रुपियाँमा निर्माण हुन लागेको हो । आयोजनामा नबिल बैङ्कको नेतृत्वमा नौवटा बैङ्कले ७० प्रतिशत लगानी गर्ने छ । ३० प्रतिशत प्रवर्द्धकको स्वपूँजी (इक्विटी) रहने छ ।

उक्त कम्पनीले नै अहिलेको आयोजनाभन्दा माथि ५७ मेगावाटको हिमचुली दोर्दी जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण सुरु गरेको छ । पिपुल्स हाइड्रोपावरका प्रबन्ध निर्देशक केशवबहादुर रायमाझीका अनुसार उक्त आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन सकिएको र आगामी वर्ष विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता (पीपीए) गरी काम अघि बढाइने छ । दुई वर्षपछि निर्माण हुने उक्त आयोजनाले २०८१ भित्र सक्ने लक्ष्य लिएको छ । वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन स्वीकृत हुने क्रममा रहेको उहाँले बताउनुभयो । दोर्दी खोलामै लमजुङ विद्युत् विकास कम्पनी लिमिटेडको प्रवर्द्धनमा दोर्दी खोला जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडले १२ मेगावाटको दोर्दी १ जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । आयोजनाको निर्माण कार्य करिब ३० प्रतिशत सकिएको र आगामी मङ्सिरबाट विद्युत् उत्पादन थाल्ने आयोजनाले जनाएको छ । आयोजना निर्माण गर्न दुई अर्ब रुपियाँ लगानी रहने आयोजनाले जनाएको छ ।

आयोजनामा बैङ्कको ऋण लगानी ७५ प्रतिशत र प्रवर्द्धकको २५ प्रतिशत लगानी रहनेछ । आयोजनामा सानिमा बैङ्कको मुख्य लगानीमा लक्ष्मी बैङ्क, महालक्ष्मी विकास बैङ्क, कृषि विकास बैङ्क र कैलाश विकास बैङ्कले लगानी गरेको छ ।

निर्माणको करिब अन्तिम चरणमा पुगेको दोर्दीखोला र माथिल्लो दोर्दी 'ए' जलविद्युत्को निर्माणकार्य २०७२ वैशाख १२ को भूकम्प, नाकाबन्दी र समयमा प्रसारण लाइन नबन्दा निर्माण कार्यमा ढिलाइ भएको प्रवर्द्धकहरूले बताएका छन् । अहिले पनि प्रसारण लाइन निर्माणकार्य ढिलाइ भइरहेको र विद्युत् खेर जाने चिन्ता बढेको लिबर्टी इनर्जी कम्पनी लिमिटेडका सञ्चालक राजेन्द्र वस्तीले बताउनुभयो । उहाँका अनुसार आयोजनामा नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैङ्कको अगुवाइमा नौवटा बैङ्कले ऋण लगानी गरेका छन् । तीन अर्ब ९६ करोड रुपियाँ लागत अनुमान गरिएको उक्त आयोजनामा समयमा नसकिँदा लगानी भार थपिएको उहाँले बताउनुभयो ।

२७ मेगावाटको दोर्दीखोला जलविद्युत् निर्माण गरिरहेको हिमालयन पावर पार्टनर लिमिटेडका कार्यकारी निर्देशक

गुरुप्रसाद ढकालका अनुसार चार अर्ब २३ करोड ३५ लाख रुपियाँमा आयोजना निर्माण हुने प्रस्ताव गरिएको छ । भूकम्प, नाकाबन्दी र प्रसारण लाइन पूरा नहुँदा समयमा निर्माण नसकिएको र लगानी भार थपिएको उहाँले बताउनुभयो ।

यसमा गैरआवासीय नेपालीद्वारा स्थापित एनआरएन इन्भेस्टमेन्ट लिमिटेडको ३५.७ प्रतिशत, आईएमई ग्रुपको ३४.३० प्रतिशत र स्थानीयको ३० प्रतिशत लगानी रहनेछ । यसका लागि प्राइम कमर्सियल बैङ्कको अगुवाइमा आठवटा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको ७५ प्रतिशत ऋण र प्रवर्द्धकको ३५ प्रतिशत इक्विटी (स्वपुँजी) लगानी रहने छ ।

श्रोत: नागरिक, २०१६/१/८

किन् मुआब्जा तोक्दैनन् सिडिओ

नरहरि सापकोटा

गोरखा- बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाबाट प्रभावित क्षेत्र मध्ये मुख्य बजार क्षेत्र मानिएको आरुघाट, खहरे र आर्खेतको मुआब्जा तोकिएको छैन। धादिङतर्फ खहरे, गोरखा तर्फ आर्खेत र दुबै जिल्लाको सीमानामा रहेको (ठुलो बजार) आरुघाटको मुआब्जा तोक्न माग गर्दै स्थानीयले प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जनप्रतिनिधि, सांसद, उर्जामन्त्री, प्रधानमन्त्री सबैलाई भेटिसके। दुई वर्ष यता आरुघाटका केही अगुवाहरूको काम नै आरुघाटको मुआब्जा छिटो निर्धारण गरिदिनुप-यो भनेर गाउँ, जिल्ला हुँदै सिंहदरबार धाउँदैमा बितेको छ।

स्थानीय हतारिएका छन् तर जसले मुआब्जा तोक्नुपर्ने हो उनीहरू आलटालमै समय बिताइरहेका छन्। दुबै जिल्लामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको संयोजकत्वमा रहेको जिल्ला मुआब्जा निर्धारण समिति छ। समितिले मुआब्जा निर्धारण गर्ने हो तर बजार क्षेत्र बाहेकको मुआब्जा २०७२/७३ मा निर्धारण भएपनि बजार क्षेत्रको हुन सकेन। तत्कालिन गोरखाका प्रजिअ नारायण भट्टपछि तीन जना प्रजिअ फेरिए तर आरुघाटको मुआब्जा तोकिएको छैन। साविकको २७ मध्ये १४ गाविस गोरखातर्फ प्रभावित हुनेछ। मुआब्जा तोकिएका अधिकांस गाविसको वितरण अन्तिम चरणमा छ।

नारायण भट्टपछि १५ महिना गोरखाको प्रमुख जिल्ला अधिकारी रहेका जितेन्द्र बस्नेतले आरुघाटको मुआब्जा निर्धारण गर्न धेरै प्रयास गरे तर सकेनन्। भट्टले अन्य क्षेत्रको मुआब्जा तोक्दा बिवाद नहुने तर बजार क्षेत्रको तोक्दा बिवाद हुन सक्ने आशंकाले बजार क्षेत्रमा छुट्टै मापदण्ड बनाएर गर्ने भन्दै पन्छिए। स्थलगत अध्ययन अवलोकन, मन्त्रीस्तरीय भेटघाट, प्रभावित विस्थापितसँग छलफल, नापी,मालपोत लगायत विषयगत अड्डा सँगको परामर्श सबै प्रजिअले गरे तर मुआब्जा तोक्न भने सकेनन्। बस्नेतपछि करिब ८ महिना प्रजिअ रहेका नारायण भट्टलाईले पनि सोधपुछ गरिरहे, तोक्ने आश्वासन बाँडिरहे तर मुआब्जा निर्धारण गर्न सकेनन्। चार महिना यता गजेन्द्रबहादुर श्रेष्ठ गोरखाको प्रमुख जिल्ला अधिकारी छन् अहिलेसम्म उनले पनि आरुघाट क्षेत्रको मुआब्जा तोक्न सकेका छैनन्। भलै छलफलमा भने निरन्तर खटिएका छन्।

मुआब्जा तोक्न के डर छ? गोरखाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी गजेन्द्रबहादुर श्रेष्ठ भन्छन् 'जनतालाई सुकुम्बासी बनाउने चाहाना हाम्रो छैन, यसो भन्दैमा राज्यलाई टाट पल्टाउन पनि भएन।' उनको यो भनाइले स्थानीयको माग धेरै छ, यो केही घट्छ, मालपोत कार्यालयको एउटा दररेट छ त्यो मात्रैले पनि न्याय हुँदैन। जिल्ला प्रवेश गर्दा मुआब्जा तोक्ने एउटा प्रमुख काम लिएर अगाडी बढेका प्रजिअहरु पछाडी हट्नुको एउटै कारण हो 'स्थानीयको अपेक्षा धेरै हुनु। प्रति आना २५ लाख सम्म पाउनुपर्ने दाबी आरुघाटबासीको छ तर मालपोत कार्यालयको सरकारी मूल्याङ्कन, चलनचल्तीको दरभाउ सबैलाई मध्यनजर गरेर प्रजिअहरु मुआब्जा तोक्न कसिन्छन् तर सक्दैनन्।

मुआब्जा धेरै तोक्दा र थोरै तोक्दा उजुरी पर्न सक्ने, अख्तियार, अदालतमा मुद्धा मामिला हुन सक्ने डरले जागिरे समय कटाउनमै प्रजिअहरु केन्द्रित भए। धेरै तोक्दा प्रशासनिक झन्झट हुने, थोरै तोक्दा आरुघाटबासीले यस अघि पटक-पटक दबाव दिने, बन्द गराउने, केन्द्रिय नेताहरुको पहुँच कर्मचारीका कुरा पु-याउने डर सिडिओहरुलाई छ।

बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाका एक कर्मचारी भन्छन् 'स्थानीयले अनावश्यक दबाव नदिएको भए उहिल्यै यहाँको पनि मुआब्जा तोकिन्थ्यो, वितरण सुरु हुन्थ्यो।' अहिले अन्यत्र मुआब्जा वितरण भई घर गोठको लगत संकलन चलिरहेको छ। लामो समय जागिर बाँकी रहेका कर्मचारी झनै मुआब्जा तोक्नेका विवाद धेरै हुने, मुद्धामामिला पर्न सक्ने भन्दै पन्छिन्छन्। राजनीतिक दलका नेताले जनताका अगाडि उचित मुआब्जा दिने भन्ने र कर्मचारीले कानुन पालना गर्दा मागेजती मुआब्जा दिन नमिल्ने कारणले तोक्नै ढिला भएको ती कर्मचारी दावी गर्छन्।

अन्य समयमा जस्तै गत साता पनि मुआब्जा निर्धारण गर्ने बारे गोरखा धादिङका सांसद, जनप्रतिनिधि, आयोजनाका कर्मचारी, मालपोत, नापीका प्रमुख सहित प्रमुख जिल्ला अधिकारीहरुको छलफल भयो। पृथ्वीराजमार्ग छेउका ठुला होटलहरु यस्ता छलफल धेरै भएपनि निकास निस्कन सकेको छैन।

'यो निकास दिने गरी छलफल गरेका हौं' प्रजिअ श्रेष्ठले नागरिक सँग भनेका थिए। बैशाख पहिलो साता भित्र मुआब्जा तोकिसक्ने बताएपनि अझै सुरसार भने छैन। आयोजनाका प्रमुख कृष्ण कार्कीले बजार क्षेत्रको मुआब्जा तोक्न नसक्नुमा स्थानीयको अपेक्षा धेरै हुनु पनि एउटा कारण रहेको बताए । उनले भने 'अब अन्तिम चरणमा छौं, यो पटक निर्धारण हुन सक्छ।'

जग्गाको मुआब्जा निर्धारण नगर्दासम्म घरगोठको लगत संकलनमा आरुघाटबासीले अवरोध गरेका छन्। उनीहरुको अवरोधका कारण काम रोकिएको छ। फरकफरक सरोकार समिति, शीर्ष दलका

नेताहरु सँगको सोझो पहुँच, धेरै मुआब्जा तोक्ने दबाब, बन्द हडताल जस्ता स्थानीयको गतिविधिले पनि मुआब्जा तोक्न ढिलाई भएको कर्मचारीहरुको आफ्नै गुनासो छ।

आरुघाट गाउँपालिका अध्यक्ष पूर्णबहादुर दाहाल भन्छन् 'दुई वर्ष अघि मुआब्जा पाएकाहरुले अन्यत्र आफ्नो घर जग्गा धेरै ब्यवस्था गरिसके, अहिले मूल्य बढेको छ, दुई वर्ष अघिकै आधार बनाएर मुआब्जा तोकिनु भएन।' घर जग्गाको बैङ्ककिड कारोवार रोक्का भएको, दुई वर्ष सम्म ब्यापार व्यवसाय नभएकाले क्षतीपूर्ती सहित मुआब्जा तोकिनुपर्ने माग उनको छ। गाउँको धेरै जग्गा बिक्री गरेर बजारमा ब्यापार व्यवसाय गरेर बसेकाहरु सुकुम्बासी हुने गरी मुआब्जा निर्धारण नभए मान्य नहुने भन्दै पटक-पटक दबाब सिर्जना गर्दै आएका छन्।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/८

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण स्वीकृतिको अधिकार जिल्ला समन्वय समितिलाई

अच्युत पुरी

सरकारले चालू आर्थिक वर्ष ०७५/७६ का लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको कार्यसूची तथा प्रतिवेदन स्वीकृत गर्ने अधिकार जिल्ला समन्वय समितिलाई दिएको छ। संघीय सरकारले स्थानीय तहहरूबाट अगाडि बढेका तथा तल्लो तहसँगको समन्वयमा कार्यान्वयन हुने ठूला आयोजना निर्वाध कार्यान्वयनको वातावरण बनाउन यस्तो निर्णय गरेको बताएको छ। खास गरी नदीजन्य पदार्थको संकलन, उत्खननसम्बन्धी प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्न अब कुनै पनि आयोजना तत्कालका लागि केन्द्रसम्म धाउनु नपर्ने भएको छ।

नदीजन्य सामग्रीको संकलन तथा उत्खननसम्बन्धी आइइई स्वीकृत गर्ने अधिकार संघीय सरकारअन्तर्गत संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासनसमक्ष छ। सम्बन्धित स्थानीय तह प्रस्तावक रहने गरी सरकारले आइइईको कार्यसूची र प्रतिवेदन स्वीकृत गर्ने अधिकार जिल्ला समन्वय समितिलाई दिएको हो। विकासे मन्त्रालयहरूका अनुसार अहिले आयोजनाहरूलाई सबैभन्दा ठूलो समस्या नै नदीजन्य पदार्थको अभाव हो। अधिकार प्रत्यायोजनसँगै जिल्ला समन्वय समितिले ०७६ असार मसान्तसम्म आउने यस्तो प्रस्ताव स्वीकृत गर्न सक्ने भएका छन्।

मन्त्रालयको

निगरानी

अधिकार प्रत्यायोजनपछि जिल्ला समन्वय समितिले स्वीकृत गरेका प्रारम्भिक वातावरणीय प्रतिवेदन कार्यान्वयन अवस्थाका सम्बन्धमा भने मन्त्रालयले नै अनुगमन गर्नेछ। संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयअन्तर्गत वातावरण व्यवस्थापन शाखाबाट नियमित अनुगमन तथा निगरानी हुने मन्त्रालयले उल्लेख गरेको छ।

सर्तसहित अधिकार

प्रत्यायोजन

प्रत्यायोजित अधिकारको दुरुपयोग हुन नदिन जिल्ला समन्वय समितिलाई पनि मन्त्रालयले सर्त भने तोकेको छ। समितिले आइइई परीक्षणको कार्यसूची तथा प्रतिवेदन स्वीकृत गर्नुअघि जिल्लास्तरीय प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण पुनरावलोकन तथा सिफारिस समिति गठन गर्नुपर्नेछ। यस समितिको संयोजक जिल्ला समन्वय समितिका समन्वय अधिकारी हुने प्रावधान राखिएको छ। उक्त समितिमा छलफल गरेपछि समितिले प्रतिवेदन स्वीकृत गर्न सक्नेछ। समितिमा जिल्ला वन कार्यालय तथा प्रदेश

वन कार्यालयका अधिकृत, जिल्ला प्रशासन कार्यालयको अधिकृतस्तरको कर्मचारी, जिससको इन्जिनियर वा समन्वय समितिले तोकेको इन्जिनियर र सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सदस्यका रूपमा रहनेछन् ।

जिल्ला समन्वय अधिकारीले तोकेको अधिकृत सदस्यसचिव रहेर प्रतिवेदनमा काम गर्नुपर्ने सर्त राखिएको छ । नदीजन्य पदार्थको उत्खननसम्बन्धी काम गर्न प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको प्रस्तावक सम्बन्धित स्थानीय तह रहनेछन् । समितिले कानूनबमोजिम अध्ययन भए नभएको एकिन गरी संकलन, उत्खनन वा दोहन गर्ने कच्चा पदार्थको स्थान, क्षेत्रफल परिणाम, समयावधि र स्रोतको विवरण उल्लेख भए नभएको एकिन गर्नुपर्ने सर्त राखिएको छ । प्रतिवेदनमा नदीजन्य पदार्थको संकलन, उत्खनन गर्दा प्रयोग गर्ने विधि र सो विधिमा प्रयोग हुने मेसिन, औजार उपकरण र यन्त्रबारे स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने सर्त छ ।

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार पार्दा परामर्शदाताको विज्ञ समूह गठन गरी त्यसमा जियोलोजिस्ट र वातावरणविद् कम्तीमा एक-एकजना राखेको हुनुपर्ने सर्तसमेत मन्त्रालयले तोकिदिएको छ । यसबाहेक प्रतिवेदनमा प्रस्तुत नकारात्मक असर न्यूनीकरणका लागि अपनाइएका उपायको विश्लेषण गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक बजेटको जोहो पनि भएको हुनुपर्नेछ । वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत गराउँदा लाग्ने प्रशासनिक खर्चको व्यवस्था सम्बन्धित स्थानीय तहबाट बेहोर्नुपर्ने प्रावधान राखिएको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/७

बाह्रबिसे–न्यू खिम्ती प्रसारण लाइनको ठेक्का केइसीलाई

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले बाह्रबिसे–न्यू खिम्ती २ सय २० केभी ४४ किलोमिटर प्रसारण लाइन निर्माणको नयाँ ठेक्का भारतीय कम्पनी केइसी इन्टरनेसनल लिमिटेडलाई दिने भएको छ । तामाकोसी–काठमाडौं २२०–४०० केभी प्रसारण लाइनअन्तर्गत सिन्धुपाल्चोकको बाह्रबिसेदेखि रामेछापको खिम्ती सबस्टेसन खण्डको नयाँ ठेक्का लगाउने भएको हो ।

चिनियाँ कम्पनी ग्वाङ्सी ट्रान्समिसन एन्ड सबस्टेसन कन्ट्रक्सन तथा सेन्जेन क्लाउ इलेक्ट्रोनिक्सले काम नगरी ठेक्का तोडेपछि केइसीलाई नयाँ ठेक्का दिन लागिएको प्रसारण आयोजना प्रमुख नवराज ओझाले बताए । उनले भने, 'ठेक्का सम्झौता गर्न आउन केइसीलाई बुधबार आयोजनाको तर्फबाट पत्राचार गरिएको छ ।'

४ सय ५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसीसहितका झन्डै ५ सय ३० मेगावाट विद्युत् सो प्रसारण लाइनमार्फत राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्ने प्राधिकरणको लक्ष्य छ । भविष्यमा यही लाइनबाट तामाकोसी क्षेत्रमा निर्माण हुने २ हजार ५ सय मेगावाट विद्युत् प्रसारण गर्ने प्राधिकरणले जनाएको छ ।

तर, आयोजनाको पहिलो खण्डअन्तर्गतको सो लाइन निर्माणमा चिनियाँ ठेकेदार ग्वाङ्सी र सेन्जेनले काम नगरेपछि उनीहरूसँगको ठेक्का आयोजनाले तोडेको थियो । प्रसारण लाइनको डिजाइन, उपकरण आपूर्ति, जडान तथा सञ्चालन गर्न १ करोड ७३ लाख १७ हजार अमेरिकी डलर र ७१ करोड ७७ लाख ९७ हजार रुपैयाँमा ठेक्का सम्झौता गर्न लागिएको उनले बताए ।

श्रोत: अञ्जपूर्वा पोष्ट, २०७६/१/७

जलविद्युत् 'हब' बन्दै लमजुड

नवीनराज कुइँकेल

बेंसीसहर : अपार जलस्रोत रहेको पहाडी जिल्ला लमजुडमा धमाधम विद्युत् आयोजना निर्माण भइरहेका छन्। 'लगानीमैत्री हाइड्रो मोडेल' जिल्ला घोषणा गर्दै यहाँका चार नदी करिडोरमा विद्युत् आयोजना निर्माण भइरहेका छन्।

थोरैमा पनि दुई हजार पाँच सय मेगावाट क्षमता विद्युत् उत्पादन हुन सक्ने जलस्रोत रहेको यहाँका मर्स्याङ्दी, दोर्दी, मिदिम, खुदी करिडोरमा विद्युत् आयोजना निर्माणले गति लिएको छ। ६ वर्षअघि ७० मेगावाटको मध्यममर्स्याङ्दी आयोजना निर्माण भएयता ५० मेगावाटको माथिल्लो मर्स्याङ्दी-ए, पाँच मेगावाटको सिउरीखोला, ४.४ मेगावाटको राँधी, ४ मेगावाटको खुदी, ३ मेगावाटको मिदिमखोला (करापु) र दुई मेगावाटको छ्याङ्दी खोला जलविद्युत्बाट विद्युत् उत्पादन भइसकेको छ।

हाल मर्स्याङ्दी करिडोरअन्तर्गत डादी खोलामा ४०.२७ मेगावाटको सुपर डादी, ३० मेगावाटको न्यादी जलविद्युत् आयोजना निर्माणाधीन छ। दोर्दी करिडोरमा ५४ मेगावाटको सुपरदोर्दी 'ख', २७ मेगावाटको दोर्दीखोला, २५ मेगावाटको माथिल्लो दोर्दी 'ए', १२ मेगावाटको दोर्दी-१ आयोजना निर्माणाधीन छन्। मिदिम करिडोरमा मिदिम हाइड्रोले ३.४ मेगावाटको मिदिम र मध्यमिदिम हाइड्रोले ३.१ मेगावाटको मध्यमिदिम जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्दैछन्। यहाँ निर्माण भएका र निर्माणाधीन आयोजना सबै आयोजना पानीको बहावमा आधारित (रन अफ रिभर) प्रणालीका हुन्। गाउँ-गाउँमा ३० वटा बढी लघु जलविद्युत् सञ्चालनमा छन्। यसबाट पाँच हजार बढी घरपरिवार लाभान्वित छन्।

मर्स्याङ्दी करिडोरको डादीखोलामा सिउरी न्यादी पावर लिमिटेडले ४०.२७ मेगावाट क्षमताको सुपर न्यादी जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्दैछ। आयोजनामा एनएमबी बैंकको अगुवाईमा प्रभु बैंक, मेगा बैंक, सेन्चुरी बैंक, एनसीसी बैंक र कुमारी बैंकले पाँच अर्ब २५ करोड रुपैयाँ लगानी गर्नेछन्। आयोजनाको कूल लागत भने ७ अर्ब रुपैयाँ छ। ७० प्रतिशत बैंक लगानी र ३० प्रतिशत स्वपुँजी रहने छ। प्रवर्द्धकबाट १४७ करोड र सर्वसाधारणबाट ६३ करोड रुपैयाँ जुटाउने लक्ष्य लिइएको छ। मुख्य संस्थापक प्रवर्द्धकमा डादी ग्रुप पावर लिमिटेड छ।

वित्तीय व्यवस्थापन भएकाले अब छिट्टै आयोजनाको निर्माण सुरु हुने सिउरी न्यादी पावरका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत शैलेन्द्र गुरागाईले बताए। मर्स्याङ्दी गाउँपालिका-५ बाहुनडाँडाको डहरेभन्दा माथिको लेकमा बाँध बाँधेर ६.७ किलोमिटर भूमिगत सुरुड र एक किलोमिटर २९० मिटर पेनस्टक साफ्टबाट पानी ल्याएर तालकुनामा निर्माण हुने पावरहाउसमा खसालिने छ। आयोजनाको ग्रसहेड ६९७.७ मिटर छ।

आयोजनाले ६.८ घनमिटर प्रतिसेकेन्ड पानीलाई ३० मिटर लामो र ३ मिटर उचाइको बाँध बाँधी बालुवा थिग्याउने र पोखरीमा ल्याउने योजना बनाएको छ।

गुरागाईका अनुसार विद्युत् गृहमा २२ मेगावाटका २ वटा टर्बाइन जडान गरिने छ। आयोजनाबाट वार्षिक रूपमा २३.५७६ करोड युनिट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिइएको छ। बर्खाका ६ महिना प्रतियुनिट ४.८० रुपैयाँ र हिउँदका ६ महिना ८.४० रुपैयाँमा पीपीए भएको छ। आयोजनाले विद्युत् उत्पादनपछि ८ वर्षसम्म वार्षिक ३ प्रतिशतका दरले मूल्य वृद्धि पाउनेछ। आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् आयोजनास्थल बाहुनडाँडादेखि ११ किलोमिटर दूरीको टारीकुनास्थित १३२ केभी सबस्टेसनमा जोडिने छ। उक्त सब स्टेशनसम्म प्रसारण लाइन प्रवर्द्धक कम्पनी आफैले निर्माण गर्ने जनाएको छ। आयोजनाबाट २०७९ साउन ९ गते विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिइएको छ। सिउरी न्यादी पावर कम्पनीले यसअघि लमजुङमा ५ मेगावाटको सिउरीखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिसकेको छ।

डादी खोलामै ३० मेगावाटको अर्को जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण भइरहेको छ। न्यादी हाइड्रोपावरद्वारा प्रवर्द्धित आयोजनाको निर्माण चिनियाँ कम्पनी चचियाङ हाइड्रोपावर कन्स्ट्रक्सन एन्ड इन्स्टलेसन कम्पनीले गरेको छ। आयोजनाका प्रवर्द्धक उत्तम अमात्यले तीन वर्षभित्रै विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी निर्माणलाई तीब्रता दिइएको बताए। बाहुनडाँडास्थित डादी खोलामा बाँध बाँधी भूमिगत थिग्याउने पोखरी हुँदै करिब चार किलोमिटर लामो सुरुङमार्फत पावर हाउसमा पानी खसालिने छ। आयोजनाको पावर हाउस ठूलोबेसी गाउँनजिकै रहनेछ। उत्पादित विद्युत्लाई विद्युत् गृहको स्विचयार्डदेखि करिब ६ किलोमिटर लामो १३२ केभी प्रसारण लाइनबाट प्रस्तावित मर्स्याङ्दी कोरिडोर प्रसारण लाइनको खुदी सबस्टेसनसम्म पुर्याइने छ।

नदीको बहाबमा आधारित यो आयोजनाबाट वार्षिक १६८ गिगावाट आवर विद्युत् उत्पादन गरी नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई बिक्री गरिनेछ। आयोजनाले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग प्रचलित 'पोष्टेड' दर अनुसार वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसा र सुखायामका लागि ८ रुपैयाँ ४० पैसामा विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) गरेको छ। उक्त दर वार्षिक ३ प्रतिशतका दरले सामान्य वृद्धि भई ८ वर्षसम्म र सम्झौताको अवधि ३० वर्षसम्म कायम रहने बताइएको छ।

आयोजनाको अनुमानित लागत करिब पाँच करोड ९० लाख अमेरिकी डलर रहेको छ। आयोजनामा एभरेस्ट बैंकको नेतृत्वमा नबिल बैंक, ग्लोबल आईएमई बैंक, हिमालयन बैंक, सनराइज बैंक र जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनीको लगानी छ। नपुग बाँकी रकम लमजुङ विद्युत् विकास कम्पनी, सेयरहोल्डर, जिल्लाबासी सर्वसाधारण, आयोजना प्रभावित आदिबाट जुटाइने भएको छ।

यो आयोजना करिब नौ वर्षदेखि निर्माण गर्ने तयारी गरिएको थियो। साना जलविद्युत् गुरुयोजनाअन्तर्गत सन् १९९३ मा पहिचान भएको डादीको सुरुको क्षमता २.८ मेगावाट थियो, पछि यसलाई २० मेगावाट पुर्याइएको थियो। यसको पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन लमजुङ विद्युत् विकास

कम्पनी (लेड्को) ले गरेको थियो। सन् २००० मै यसको वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन स्वीकृत भइसकेको हो। बीपीसीले लेड्कोबाट यो आयोजना सन् २००६ मा खरिद गरेको थियो।

आयोजनाको क्षमता विस्तार, वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन लगायतका प्रक्रिया यसअघि नै भइसकेको बताइएको छ। सबै प्रक्रिया पूरा भए पनि बीपीसीले कहिले क्षमता विस्तार, कहिले आयोजनाको क्षेत्र (कोअडिर्नेट) थप, कहिले उचाइ (इल्याभेसन) आदि थप्ने नाममा म्याद थप्दै निर्माणमा ढिलाइ गर्दै आएको थियो।

मर्स्याङ्दी करिडोरमा ६ सय मेगावाटको माथिल्लो मर्स्याङ्दी-२ पीडीएको तयारीमा छ। यसको डीपीआर भइसकेको छ। भारतको गान्धी मल्लिकार्जुना राव (जीएमआर) इनर्जी लिमिटेडको ८२ र नेपालको वृन्दमान प्रधानांगको १८ प्रतिशत लगानीमा हिमताल हाइड्रोपावरले निर्माण गर्ने भनिएको उक्त आयोजनाको लागत ८४ अर्ब ९६ करोड रुपैयाँ छ। मर्स्याङ्दी नदीमै १३५ मेगावाटको माथिल्लो मर्स्याङ्दी-१ आयोजना निर्माण सुरु गर्ने तयारीमा छ भने ५० मेगावाटको मर्स्याङ्दीबेसी आयोजनाको सर्भे भइरहेको छ।

दोर्दी करिडोरमा ५४ मेगावाटको सुपरदोर्दी 'ख' आयोजना २०७६ असोजभित्र निर्माण सकेर विद्युत् उत्पादन गर्ने तयारीमा छ। आयोजनाका प्रबन्ध निर्देशक केशबबहादुर रायमाझीका अनुसार उक्त आयोजना आठ अर्ब ७३ करोडको लागतमा निर्माण हुन लागेको हो। उत्पादित विद्युत्लाई राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोड्न कीर्तिपुरबेसीसम्म पाँच किलोमिटर लामो एक सय ३२ केभीएको प्रसारण लाइन निर्माण गरिने भएको छ।

पिपुल्स हाइड्रोपावर कम्पनीले निर्माण गरेको यो आयोजनाका लागि नबिल बैंकको नेतृत्वमा ९ वटा बैंकले ७० प्रतिशत लगानी गरेका छन्। बाँकी ३० प्रतिशत अर्थात् २ अर्ब ४९ करोड सञ्चालकहरूको इक्विटी सेयर रहनेछ। यसमा सुपरदोर्दी इन्भेस्टमेन्ट कम्पनीले जिल्लाका बासिन्दाका तर्फबाट २५ करोड रुपैयाँ लगानी जुटाएको छ। आयोजनाबाट २०७७ साल असारमा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ। २०७६ असोजमा पूरा गर्ने यसअघिको तालिका भए पनि भूकम्प र नाकाबन्दीको असरका कारण उत्पादन मिति ९ महिना धकेलिएको रायमाझीले बताए।

आयोजनामा अडिट टनेल र मुख्य टनेल गरी कूल ७ किलोमिटर सुरुङ्ग निर्माण हुनेछ। आयोजनामा दोर्दीका साथै प्रोमु खोलाको पानी समेत मिसाइने छ। ग्रेसहोल्ड बढी रहेकाले यो आयोजना प्रतिफलका दृष्टिले निकै आकर्षक मानिएको छ। स्वदेशी लगानी रहेको आयोजनाले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग २०७१ फागुनमा विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) गरेको थियो। उत्पादित विद्युत् सुख्खायाममा ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसामा खरिद गर्ने गरी सम्झौता गरिएको छ।

दोर्दीमै २७ मेगावाटको दोर्दी खोला जलविद्युत् आयोजना द्रूत गतिमा निर्माण भइरहेको छ। २०७४ असारभित्र सक्ने लक्ष्य लिइए पनि यसअघि भएको भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण निर्माण अवधि लम्बिएको आयोजना स्रोतले बताएको छ।

हिमालयन पावर पार्टनरले निर्माण गरिरहेको उक्त आयोजनामा गैरआवासीय नेपालीद्वारा स्थापित एनआरएन इन्भेस्टमेन्टको ५१ र आईएमई गुरुपको ४९ प्रतिशत संस्थापक लगानी छ। आयोजनामा ४ अर्ब २३ करोड ३५ लाख रुपैयाँ लगानी हुने आयोजनाका सञ्चालक गुरुप्रसाद ढकालले बताए। आयोजनामा ७५ प्रतिशत बैंक कर्जा र २५ प्रतिशत प्रवर्द्धकको स्वपुँजी लगानी रहनेछ।

२३ असार २०६८ मा लाईसेन्स पाएको दोर्दीखोला जलविद्युत् आयोजनाले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग सुख्खायाममा ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसा दररेटमा विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) भएको छ। दोर्दीखोलाको बहाबलाई ५ किलोमिटर लामो सुरुडमार्फत मसुर्याङ्दी नदीमा लगेर मिसाइने छ। सो आयोजनाबाट वार्षिक १४२.४८६ मेगावाट प्रतिघण्टा विद्युत् शक्ति उत्पादन हुनेछ। उक्त आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको उदिपुर सवस्टेशनमा जोडिने छ।

लिबर्टी इन्जिनीयर्स हाइड्रोपावर कम्पनीले निर्माण गरिरहेको २५ मेगावाटको माथिल्लो दोर्दी 'ए' आयोजना ३ अर्ब ९६ करोड रुपैयाँ लगानीमा निर्माण हुँदै छ। आयोजनाका सञ्चालक राजेन्द्र वस्तीका अनुसार ७० प्रतिशत ऋण र ३० प्रतिशत नेपालकै उद्यमीहरूको लगानी रहने छ। पीपीएअनुसार गत असोजभित्र विद्युत् उत्पादन गरिसक्नु पर्ने भए पनि आयोजनाले पछिल्लो समय २०७४ को अन्त्यमा आयोजना सक्ने कार्यतालिका बनाएको छ।

यसमा नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैंकको नेतृत्वमा ९ वटा बैंकले ऋण लगानी गरेका छन्। जिल्लास्थित मोडेल इन्भेस्टमेन्ट कम्पनीमा आबद्ध रहेर स्थानीयले ६ करोड लगानी गरेका छन्। दोर्दी खोलामै १२ मेगावाट क्षमताको दोर्दी-१ जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य सुरु भएको छ। पानीको बहाबमा आधारित यो आयोजनाको दोर्दी गाउँपालिका ६ ढोडेनीको मालेबगरमा बाँध बाँधिनेछ। २ अर्बको लागतमा २ वर्षको अवधिमा निर्माण सक्ने लक्ष्य लिएको यो आयोजनाले सानिमा बैंक, लक्ष्मी बैंक, कृषि बिकास बैंक, महालक्ष्मी विकास बैंक, कैलाश विकास बैंकसँग ऋण सम्झौता गरेको छ।

आयोजनामा लमजुङ विद्युत् विकास कम्पनी (लेङ्को) र पब्लिक सेयरबाट संकलित रकमको लगानी छ। लेङ्कोले लमजुङमा निर्माण गर्न लागेको यो तेस्रो जलविद्युत् आयोजना हो। दोर्दी खोला जलविद्युत् कम्पनीको प्रवर्द्धनमा बन्ने यो आयोजनामा २ हजार ५ सय मिटर लामो सुरुङ निर्माण हुनेछ भने ७ सय मिटर पाइपलाइन रहने आयोजना प्रमुख उज्ववल सिलवालले बताए। आयोजनाको ठेकेदार कम्पनी माउन्टेन ईन्फ्राले सुरुङ र सिभिल वर्कको जिम्मा लिएको छ।

कास्की र लमजुङको सिमा भएर बग्ने रुदी खोलामा दुईवटा आयोजना निर्माण भइरहेका छन्। ८.८ मेगावाटको रुदी-ए ले १५ सेप्टेम्बर २०१७ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिइए पनि भूकम्प र बाढीका कारण निर्माण सकिएको छैन।

विन्ध्यबासिनी हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट प्रवर्द्धक रहेको आयोजना निर्माणका लागि सिभिलतर्फ हाई हिमालय हाइड्रो कन्सट्रक्सन, हाइड्रोमेकानिकलमा नर्थ हाइड्रो एन्ड इन्जिनियरिङ र इलेक्ट्रोनिकमा टीपीएस इन्डियाले काम गरेका छन्।

लमजुङको पसगाउँस्थित सिङ्दीबेसीमा बाँध बाँधेर कास्कीको मिजुरे रबैडाँडा हुँदै ६ किलोमीटरको पेनस्टक मेटल पाइपमार्फत पानी लगेर बालुवाबेसीस्थित विद्युत्गृहबाट विद्युत् उत्पादन गरिने छ। सो आयोजनामा रुदीसहित छेदुवा खोलाको पानीसमेत मिसाइने छ। तीनसय मिटर ग्रेसहेड रहेको यो आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् कास्कीको मुग्रेबेसीस्थित ३३ केभिएको ट्रान्समिसन लाइनमा जडान गरिने छ।

आयोजना निर्माणका लागि अनुमानित लागत १ अर्ब ३६ करोड २० लाख रुपैयाँ छ। यसमा सानिमा बैंकको नेतृत्वमा ७० प्रतिशत र प्रवर्द्धकको तर्फबाट ३० प्रतिशत लगानी जुटाइएको छ। २०६९ माघ २८ मा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग विद्युत् खरिद सम्झौता भएको आयोजनाको हिउँदमा ८.४० पैसा र वर्षामा ४.८० रुपैयाँ दररेट छ। विन्ध्यबासिनीले रुदीखोला 'ए' सँगै रुदीखोला 'बी' को पनि निर्माण गरिरहेको छ। रुदी 'बी' को पावरहाउसको काम भइरहेको आयोजना प्रमुख सरोज भट्टराईले बताए।

विद्युत् रोयल्टी बढ्दै

लमजुङका साना ठूला नदीहरूबाट मात्रै घटीमा दुई हजार पाँच सय मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्न सक्ने क्षमता छ। विद्युत् उत्पादनको यस्तो सुनौलो सम्भावना थाहा पाएपछि लमजुङका राजनीतिक दल, उद्योगी, जलविद्युत् प्रवर्द्धकहरूले लगानीमैत्री नमूना जिल्ला घोषणा गरेर अघि बढेका छन्। लगानीमैत्री घोषणाले लगानीकर्ता उत्साही बनेका छन्।

करिब ७ सय १३ मेगावाट विद्युत् उत्पादनका लागि २४ वटा आयोजनाले सम्भाव्यता अध्ययन र उत्पादनका लागि अनुमति पत्र लिइसकेका छन्। ठूला साना गरी ७ वटा आयोजना सम्पन्न भइसकेका छन् भने पाँचवटा आयोजना निर्माणाधीन छन्। जिल्लामा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा १ करोड २ लाख, ०६९/७० मा ७६ लाख, ०७०/७१ मा १ करोड ३० लाख, ०७२/७३ मा २ करोड २ लाख १२ हजार, ०७३/७४ मा दुई करोड २८ लाख ३१ हजार रोयल्टी प्राप्त भएको जिल्ला समन्वय समितिका कार्यक्रम अधिकृत मेघेन्द्र पोख्रेलले बताए।

जिल्लामा अहिले निर्माणाधीन आयोजनाहरू सम्पन्न भएमा मात्रै पनि जिल्लामा आउने विद्युत् रोयल्टी वार्षिक न्यूनतम १० करोड रुपैयाँसम्म हुने अनुमान गरिएको छ। रेमिट्यान्सको जिल्ला भन्ने पहिचान बनाएको लमजुङलाई भविष्यमा विद्युत् रोयल्टीको जिल्ला बनाउने प्रयासमा लागि परेको जिल्ला समन्वय समितिका संयोजक लोकराज पाण्डेले बताए।

प्रसारण लाइन नबन्दा समस्या

विद्युत् उत्पादनको मिति आउनै लाग्दा पनि प्रसारण लाइन निर्माण नभएपछि सिनो हाइड्रो सगरमाथा पावर कम्पनी आफैले प्रसारण लाइन निर्माण गर्‍यो। आफैले प्रसारण लाइन नबनाएको भए माथिल्लो मर्स्याङ्दी-ए को ५० मेगावाट विद्युत् खेर जाने थियो। कम्पनी आफैले २० किलोमिटर दुरीको भुलभुले-सिउँडीबार प्रसारण लाइन निर्माण गरी केन्द्रीय प्रसारणमा विद्युत् जडान गरेको हो।

अब पनि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले प्रस्तावित प्रसारण लाइन तोकिएको समयमा निर्माण नगरे जलविद्युत् आयोजनाका लगानीकर्ता डुब्ने देखिएको छ। राष्ट्रिय प्रसारण लाइन अभावमा करोडौं युनिट बिजुली खेर जानेछ। बिजुली खेर जाँदा लगानीकर्ताले ठूलो रकम गुमाउने छन्। उत्पादित बिजुली खेर जाँदा जलविद्युत्का लगानीकर्ता, ऋण प्रवाह गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्था र विद्युत् प्राधिकरण सबै जोखिममा पर्नेछन्।

प्रसारण लाइनमा जोड्न नसक्दा प्रवर्द्धकले बिजुली बेच्न सक्दैनन्, बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई प्रवर्द्धकबाट ऋणको साँवा तथा ब्याजको किस्ता उठाउन समस्या हुनेछ भने विद्युत् प्राधिकरणले थप जरिवना तिर्नुपर्ने अवस्था आउनेछ। पीपीएअनुसार बिजुली किन्न नसक्दा प्राधिकरणले कूल सम्झौता ऊर्जाको ५ प्रतिशत जरिवाना प्रवर्द्धकलाई तिर्नुपर्छ। प्राधिकरणले प्रस्तावित करिडोर निर्माण सम्पन्न हुने समयका आधारमा विभिन्न विद्युत् आयोजनाका प्रवर्द्धकसँग पीपीए गरेको छ। अधिकांश आयोजना सन् २०१९ भित्रै सम्पन्न हुँदैछन्। तर, प्रसारण लाइन निर्माण कार्य सुस्त छ।

प्राधिकरणले लमजुङको मर्स्याङ्दी करिडोर अन्तगत (मनाङ-खुदी-उदिपुर-आबुखैरेनी-काठमाडौं) प्रसारण लाइन निर्माण गर्ने योजना बनाएको भए पनि हालसम्म निर्माण हुन सकेको छैन। खुदी टारीकुना-उदिपुर, किर्तिपुर-उदिपुर र भोर्लेटार-दमौली ट्रान्समिसन लाइन निर्माणको काम सुरु हुन सकेको छैन।

श्रोत: रातोपाटी, २०७६/१/८

सबस्टेशन निर्माणको ढिलाइले विद्युत् प्रवाहमा समस्या

रासस

जाजरकोट— वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन र लागत अनुमान स्पष्ट नहुँदा १३२ केभी प्रसारण लाइनको सबस्टेशन निर्माणमा ढिलाइ भएको छ । ढिलाइका कारण चार जिल्लामा दैनिक विद्युत् आपूर्ति हुन सकेको छैन । त्यस्तै कोहलपुरदेखि जाजरकोटसम्म ३३ केभी प्रसारण लाइनको विद्युत् आपूर्तिमा पनि समस्या आउने गरेको छ । सो प्रसारण लाइनको सबस्टेशन ६० किलोमिटरको दूरीमा राखिनुपर्नेमा कोहलपुरदेखि जाजरकोटसम्म १५० किलोमिटरभन्दा लामो दूरीमा राखिएकाले विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुँदै आएको विद्युत् प्राधिकरण जाजरकोट वितरण केन्द्रका प्रमुख लोकबहादुर खड्काले बताए ।

सोही कारण सुर्खेत, दैलेख र रुकुम पश्चिम क्षेत्रमासमेत विद्युत् प्रवाहमा बाधा हुँदै आएको छ । कर्णाली प्रदेशमा १३२ केभी प्रसारणलाइनको सबस्टेशन नहुँदा जाजरकोट र सुर्खेतका बासिन्दाले विद्युत् उपभोग गर्न नपाएका उनको भनाइ थियो ।

सबस्टेशनको दूरी घटाउन र नियमित विद्युत् आपूर्ति गर्न कर्णाली प्रदेशमा पनि सबस्टेशननिर्माण गर्न जरुरी रहेको उल्लेख गर्दै प्रमुख खड्काले भने, '३३ केभी प्रसारण लाइनका लागि एक सबस्टेशनबाट अर्को सब स्टेशनसम्मको दूरी ६० किलोमिटर हुनुपर्ने हो तर कोहलपुरमा रहेको १३२ केभी सबस्टेशनबाट जाजरकोटको कुदुमा रहेको ३३ केभी प्रसारण लाइनको सबस्टेशनसम्मको दूरी १५० किलोमिटर छ,' ।

त्यस्तै एक सबस्टेशनबाट अर्को सबस्टेशनबीचको दूरीमा ट्रान्सफर्मर नराख्नुपर्नेमा कोहलपुरदेखि कुदुसम्म पाँचदर्जन ट्रान्सफर्मर निर्माण गरिएका छन् भने ३३ केभीबाट सिधै ग्राहकलाई विद्युत् उपलब्ध गराउँदा ग्रामीण क्षेत्रको एलौटी लाइनमा सामान्य समस्याले पनि समग्र विद्युत् सेवा नै प्रभावित हुनाका साथै जाजरकोटमा पनि एकै दिनमा धेरै पटक विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुने गरेको छ । केन्द्रीय विद्युत्लाइन नियमित नहुँदा भेरी नगरपालिकालगायत जिल्लाका तीन हजार बासिन्दा समस्यामा पर्ने गरेका छन् ।

तेत्तीस केभी प्रसारण लाइनको सबस्टेशनभेरी नगरपालिका १३स्थित कुदुमा निर्माण गरिएको छ । तीन वर्षअघि निर्माण शुरु गरिएको उक्त सबस्टेशनगत महीनादेखि सञ्चालनमा आएको हो । त्यस्तै नलगाड नगरपालिकाको वडा नं १२मा र छेडागाड नगरपालिकाको वडा नं ५मा पनि सबस्टेशननिर्माण गर्न लागिएको र चालु आर्थिक वर्षभित्र यस जिल्लाका सातवटै स्थानीय तहको केन्द्रसम्म केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुऱ्याउने योजनाका साथ काम भइरहेको प्रमुख खड्काले जानकारी दिए ।

यसवर्ष भेरी नगरपालिकाको पूरै वडा, कुशे गाउँपालिका-५ र छेडागाड नगरपालिका- १२ तथा १३ मा बिजुली बाल्ने योजना रहेको उनले बताए । एकसय बत्तीस केभी प्रसारण लाइनको सबस्टेशन सुर्खेतको सुब्बाकुनामा निर्माण हुने भनिएको भए पनि अझै गति लिनसकेको छैन ।

सबस्टेशन निर्माणका लागि अहिले जग्गा मात्र लिइएको बताइएको छ । न्यू बुटवल कोहलपुर सुर्खेत, माथिल्लो कर्णाली ४०० केभी प्रसारण लाइन आयोजनाका प्रमुख अविशेक अधिकारीका अनुसार इटालीको परामर्शदाता कम्पनीको प्रतिवेदन आएपछि १३२ केभी प्रसारण लाइनको काम अगाडि बढ्ने छ । वातारणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको काम अहिले भइरहेकाले यो टुडगो नलागेसम्म अन्य काम अगाडि बढ्न नसक्ने उनले बताए ।

कोहलपुरबाट ३३ केभी प्रसारण लाइनबाटै बर्दिया, सुर्खेत, दैलेख, रुकुम पश्चिम चौरजहारी र जाजरकोटमा विद्युत् आपूर्ति हुँदै आएको छ । विद्युत् प्रसारणका लागि जोडिएका पोल होचा भएका कारण सामान्य समस्या आउने बित्तिकै पटक/पटक विद्युत् अवरुद्ध हुने गरेको छ ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७६/१/९

सवस्टेशन निर्माणको ढिलाइले विद्युत् प्रवाहमा समस्या

जाजरकोट, वैशाख ८ गते । वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन र लागत अनुमान स्पष्ट नहुँदा १३२ केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशन निर्माणमा ढिलाइ भएको छ । ढिलाइका कारण चार जिल्लामा दैनिक विद्युत् आपूर्ति हुन सकेको छैन । त्यस्तै कोहलपुरदेखि जाजरकोटसम्म ३३ केभी प्रसारण लाइनको विद्युत् आपूर्तिमा पनि समस्या आउने गरेको छ । सो प्रसारण लाइनको सवस्टेशन ६० किलोमिटरको दूरीमा राखिनुपर्नेमा कोहलपुरदेखि जाजरकोटसम्म १५० किलोमिटरभन्दा लामो दूरीमा राखिएकाले विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुँदै आएको विद्युत् प्राधिकरण जाजरकोट वितरण केन्द्रका प्रमुख लोकबहादुर खड्काले बताउनुभयो ।

सोही कारण सुर्खेत, दैलेख र रुकुम पश्चिम क्षेत्रमासमेत विद्युत् प्रवाहमा बाधा हुँदै आएको छ । कर्णाली प्रदेशमा १३२ केभी प्रसारणलाइनको सवस्टेशन नहुँदा जाजरकोट र सुर्खेतका बासिन्दाले विद्युत् उपभोग गर्न नपाएका उहाँको भनाइ थियो । सवस्टेशनको दूरी घटाउन र नियमित विद्युत् आपूर्ति गर्न कर्णाली प्रदेशमा पनि सवस्टेशन निर्माण गर्न जरुरी रहेको उल्लेख गर्दै प्रमुख खड्काले भन्नुभयो, “३३ केभी प्रसारण लाइनका लागि एक सबस्टेशनबाट अर्को सब स्टेशनसम्मको दूरी ६० किलोमिटर हुनुपर्ने हो तर कोहलपुरमा रहेको १३२ केभी सवस्टेशनबाट जाजरकोटको कुदुमा रहेको ३३ केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशनसम्मको दूरी १५० किलोमिटर छ,” ।

त्यस्तै एक सवस्टेशनबाट अर्को सवस्टेशनबीचको दूरीमा ट्रान्सफर्मर नराख्नुपर्नेमा कोहलपुरदेखि कुदुसम्म पाँचदर्जन ट्रान्सफर्मर निर्माण गरिएका छन् भने ३३ केभीबाट सिधै ग्राहकलाई विद्युत् उपलब्ध गराउँदा ग्रामीण क्षेत्रको एलौटी लाइनमा सामान्य समस्याले पनि समग्र विद्युत् सेवा नै प्रभावित हुनाका साथै जाजरकोटमा पनि एकै दिनमा धेरै पटक विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुने गरेको छ । केन्द्रीय विद्युत्लाइन नियमित नहुँदा भेरी नगरपालिकालगायत जिल्लाका तीन हजार बासिन्दा समस्यामा पर्ने गरेका छन् ।

तेत्तीस केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशन भेरी नगरपालिका १३स्थित कुदुमा निर्माण गरिएको छ । तीन वर्षअघि निर्माण शुरु गरिएको उक्त सवस्टेशन गत महीनादेखि सञ्चालनमा आएको हो ।

त्यस्तै नलगाड नगरपालिकाको वडा नं १२मा र छेडागाड नगरपालिकाको वडा नं ५मा पनि सवस्टेशन निर्माण गर्न लागिएको र चालु आर्थिक वर्षभित्र यस जिल्लाका सातवटै स्थानीय तहको केन्द्रसम्म केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुऱ्याउने योजनाका साथ काम भइरहेको प्रमुख खड्काले जानकारी दिनुभयो ।

यसवर्ष भेरी नगरपालिकाको पूरै वडा, कुशे गाउँपालिका-५ र छेडागाड नगरपालिका- १२ तथा १३ मा बिजुली बाल्ने योजना रहेको उहाँले बताउनुभयो । एकसय बत्तीस केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशन

सुर्खेतको सुब्बाकुनामा निर्माण हुने भनिएको भए पनि अझै गति लिनसकेको छैन । सवस्टेशन निर्माणका लागि अहिले जग्गा मात्र लिइएको बताइएको छ । न्यू बुटबल कोहलपुर सुर्खेत, माथिल्लो कर्णाली ४०० केभी प्रसारण लाइन आयोजनाका प्रमुख अविशेक अधिकारीका अनुसार इटालीको परामर्शदाता कम्पनीको प्रतिवेदन आएपछि १३२ केभी प्रसारण लाइनको काम अगाडि बढ्ने छ । वातारणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको काम अहिले भइरहेकाले यो टुडगो नलागेसम्म अन्य काम अगाडि बढ्न नसक्ने उहाँले बताउनुभयो ।

कोहलपुरबाट ३३ केभी प्रसारण लाइनबाटै बर्दिया, सुर्खेत, दैलेख, रुकुम पश्चिम चौरजहारी र जाजरकोटमा विद्युत् आपूर्ति हुँदै आएको छ । विद्युत् प्रसारणका लागि जोडिएका पोल होचा भएका कारण सामान्य समस्या आउने बितिकै पटक-पटक विद्युत् अवरुद्ध हुने गरेको छ । रासस

श्रोत: अञ्जपूर्णा पोष्ट, २०७६/१/९

दोलखाका १० जलविद्युत् आयोजनाको इजाजत खारेज

रवीन्द्र गौतम

चरिकोट : झोलामा खोला बोकेर काम नगर्ने दोलखाका १० वटा खोलाको इजाजत विद्युत् विकास विभागले खारेज गरेको छ। सर्वेक्षण अनुमति (इजाजत) लिएर समयमा काम नगर्ने दोलखाका १० खोलाको इजाजत विभागले खारेज गरेको हो। विभागले खारेजीको सूचीमा राखेको १ सय ५४ वटामध्ये दोलखा जिल्लाका मात्र १० वटा परेका छन्।

समयमा काम नगर्ने, विभागलाई प्रतिवेदन नबुझाउने र बढेको नवीकरण दस्तुरसमेत नबुझाउने आयोजनाको इजाजत खारेज गरिएको हो। इजाजत खारेजीको सूचीमा एक सय किलोवाटदेखि एक हजार किलोवाटसम्मका आयोजना छन्।

१० वटाको इजाजत खारेज गर्दा ७ मेगावाट पाँच सय ८२ किलोवाट क्षमताका आयोजना अनिश्चित बनेका छन्। १ मेगावाट क्षमता भएका ग्लोबल हाइड्रोपावर एसोसिएटेड प्रालिको नाममा रहेको अपर खिम्तीखोला-१, सास्कोन पब्लिक लिमिटेडको नाममा रहेको गुमुखोला र गरिबी निवारण विद्युत् निर्माण कम्पनी प्रालिको नाममा रहेको घट्टेखोला खारेज भएका छन्।

यसैगरी १ मेगावाटभन्दा कम क्षमता भएका आयोजनामा गोपी विनायक हाइड्रोपावर प्रोजेक्ट प्रालिको नाममा रहेको ९ सय ९६ किलोवाट, हेमराज गुभाजुको नाममा रहेको एक सय ४० किलोवाटको येलुङखोला र हिमाल पावर लिमिटेडको नाममा रहेको छ सय ३५ किलोवाटको झाँक्रेखोला पनि खारेज भएको छ।

यसैगरी दिपककुमार बुढाथोकीको नाममा रहेको ८ सय किलोवाटको अँधेरीखोला, सनसाइन हाइड्रोपावर कर्पोरेशन पब्लिक लिमिटेडको नाममा रहेको आठ सय ११ किलोवाटको अँधेरीखोला, ग्लो टेक सोलुसनको नाममा रहेको छ सय किलोवाटाको ओपन रिभर टाइप टर्वाइन सुनकोसी र ग्लो टेककै नाममा रहेको अर्को छ सय किलोवाटको ओपन रिभर टर्वाइन हाइड्रो खारेज भएको छ।

अध्ययनका क्रममा एक अर्काबीच जुधेपछि सम्भाव्यता अध्ययन नगरी प्रवर्द्धकले काम गर्न छाडेको पाइएको छ। आयोजना सर्वेक्षणका लागि सुरुमा २ वर्ष र पटक-पटक गरेर ५ वर्षसम्म इजाजतको म्याद थप्न पाउने व्यवस्था छ। खारेजीमा परेका अधिकांश आयोजना २०५० वैशाखदेखि २०७० चैत मसान्तसम्म सर्वेक्षण अनुमति लिएका छन्।

खोला केही व्यक्ति र कम्पनीले ओगटेका कारण काम नहुँदा देशले हाल दैनिक १२ घण्टासम्म लोडसेडिङको मार भोग्दै आएको छ। भारतबाट बिजुली र पेट्रोलियमको आयात थपिँदै जाँदा नेपालको व्यापार घाटासमेत वृद्धि हुँदै गएको छ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७६/१/९

डेढ सातामा गेलुङ खोलाको परीक्षण ऊर्जा खबर २२ घण्टा अगाडि

काठमाडौँ- ३.२ मेगावाटको गेलुङ खोला जलविद्युत आयोजनाले अबको डेढ सातामा परीक्षण सुरु गर्ने भएको छ । सिन्धुपाल्चोकमा निर्माण सम्पन्न आयोजनाको संरचना तथा उपकरण परीक्षण (ड्राई टेष्ट) सुरु गर्न लागिएको हो । पेनस्टक पाइपलाइन सफा गरी अबको डेढ सातामा परीक्षण सुरु गर्ने गेलुङ खोला हाइड्रोपावर कम्पनीका निर्देशक रबिन्द्र श्रेष्ठले बताए । उनका अनुसार फागुनको पहिलो साताबाट नै परीक्षण सुरु गर्ने तालिका भएपनि सानोतिनो समस्याले गर्दा ढिला भएको हो । उपकरण जाँच गरेको केही दिनमा पानी भरेर परीक्षण उत्पादन सुरु गरिने पनि उनले बताए । १५ दिनको उत्पादन परीक्षणपछि आयोजनाबाट व्यवसायीक उत्पादन सुरु हुनेछ । आयोजनाबाट एक वर्षअघि नै विद्युत उत्पादन गर्ने तालिका भए पनि भूकम्प, पहिरो र स्थानीय अवरोधले आयोजना प्रभावित हुँदा उत्पादन अवधि लम्बिएको कम्पनीले जनाएको छ । आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत नेपाल विद्युत प्राधिकरणको लामोसाँघु सबस्टेसनमा लगेर जोडिनेछ । ३.२ मेगावाटको आयोजना सम्पन्न गर्न ७५ करोड रुपैयाँ खर्च भएको छ । सुरुवातमा ५२ करोड रुपैयाँमा सम्पन्न गर्न अनुमान गरीएपनि भूकम्पपछि आयोजनाको डिजाइन परिवर्तन गर्नु परेकाले लागत बढेको कम्पनीको दाबी छ ।

श्रोत: नेपाल इजर्जी फोरम, २०७६/१/९

इआइएले विकास आयोजना नरोकिने

रसुवा - वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन (इआइए) का कारण विकास आयोजनाहरू नरोकिने भएका छन्। इआइए प्रक्रियालाई पूर्वाधार विकासको प्रमुख बाधक मानिँदै आएको छ। ५० दिन भित्रमा इआइए सकिने गरी ऐन संशोधन गरिएकाले जनताको विकासको चाहनालाई पूरा हुने वन तथा वातावरण मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतले बताए।

'इआइएको काम ५१ दिन लाग्दैन, उनले भने, विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) सक्नु अगाडि नै यो काम सकिन्छ।' विकास आयोजना र साझेदारले प्रतिवेदन बनाउन ढिलाइ गर्न नहुनेमा उनले जोड दिए। 'मन्त्रालयमा आएको प्रतिवेदन अनुमोदनमा ढिलाइ गर्दैनौं, उनले भने, प्रतिवेदन जति छिटो तयार गःयो उति नै छिटो काम सुरु गर्न सकिन्छ।'

कन्सल्टेन्सीले प्रतिवेदन बनाउनका लागि डेड महिनादेखि २ वर्षसम्म लगाउने गरेका छन्। रसुवाको सदरमुकाम धुन्चेमा सञ्चालन गरिएको सातौं लाइटाइड संरक्षण तथा पर्यटन उत्सव तथा दशौं रेडपाण्डा ट्रफी भलिवल प्रतियोगिता समापन कार्यक्रममा बोल्दै मन्त्री बस्नेतले निकुञ्ज तथा आरक्षको संरक्षणको काम मात्रै हुने गरेकोमा अव व्यवस्थापनको काममा लाग्नु पर्ने बताए।

'जैविक विविधताको संरक्षणमा जोड दिँदै आएका थियौं, उनले भने, अब यसबाट संरक्षणको उपयोग र लाभ पनि लिनु पर्छ।' विकास निर्माणमा बाधक बनेका ऐन कानून समय सापेक्ष परिमार्जन गर्दै लैजाने उनले बताए।

धुन्चे-गोसाईकुण्ड केबलकार निर्माण प्रक्रिया अघि बढाउने
लामो समयदेखि चर्चामा रहेको धुन्चे-गोसाईकुण्ड केबलकार निर्माण हुने भएको छ। रामसार सूचीमा सूचीकृत गोसाईकुण्डमा पर्यटकको आकर्षण बढाउन तथा सहज रूपमा पुगेर फर्कने व्यवस्थाको लागि केबलकार निर्माण गर्न लागिएको हो। लामो समयदेखि रसुवाबासीले गरेको प्रयासलाई व्यवहारिक रूप दिन लागिएको वन तथा वातावरण मन्त्री बस्नेतले बताए। जिल्लाको गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाले पठाएको फाइल मन्त्रालयमा पुगेर अड्किएको छ। केबलकार निर्माणले धुन्चेको मात्रै विकास नभए पर्यटकीय दृष्टिकोणले देशकै विकास हुने नागरिक समाजका अध्यक्ष बाबुलाल तामाङले बताए।

त्रिदेशीय मार्गमा २४ सँ घण्टा आवातजावत गर्न मिल्ने बनाइने
रसुवागढी जोड्ने सडक त्रिदेशीय मार्गको रूपमा विकास भइरहेकाले यो सडकमा चौबिसै घण्टा आवातजावत

गर्न मिल्ने बनाइने भएको छ। निकुञ्ज क्षेत्र पर्ने भएका कारण अहिले राति ११ बजेसम्म मात्रै सवारी सञ्चालन गर्न पाइन्छ। केही समय पहिलेसम्म राति ९ बजे नै सवारी सञ्चालन गर्न पाइने थिएन्। 'त्रिदेशीय व्यापारिक मार्ग भएकाले यहाँ चौबिसै सवारी सञ्चालन गर्न दिन माग भएको छ, मन्त्री बस्नेतले भने, यसका लागि मन्त्रालयबाट समन्वय गरेर प्रक्रिया अघि बढाइन्छ।'

पालिका भ्रमण वर्ष २०१९ मनाई रहँदा पर्यटन सम्बन्धी काममा जोड दिँदै गएको गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाका अध्यक्ष कैसाङ नुपु तामाङले बताए। पर्यटकीय क्षेत्रको विकास र प्रवृद्धनको लागि काम गरिरहेको उनको भनाइ थियो।

हिमनाथ देवकोटा

स्रोत:नागरिक

श्रोत: अनलाइन खबर, २०१६/१/१०

२०८० भित्र उर्जा उत्पादन गर्नेलाई १० वर्षसम्म आयकर छुट

शाखा उद्योग खोल्न नपाइने प्रस्ताव

रघुनाथ बजगाईं

९ वैशाख, काठमाडौं । सरकारले आगामी २०८० सालभित्र उर्जा उत्पादन गर्ने जलविद्युत आयोजनालाई उत्पादन सुरु गरेको १० वर्षसम्म आयकरमा पुरै छुट दिने प्रस्तावसहितको विधेयक संसदमा लगेको छ ।

संघीय संसदमा दर्ता हुने प्रक्रियामा रहेको 'औद्योगिक व्यवसायसम्बन्धी प्रचलित कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको विधेयक' ले यस्तो प्रस्ताव गरेको हो ।

'२०८० साल चैत महिनासम्म जलविद्युतको व्यापारिक रुपमा उत्पादन, प्रसारण वा वितरण सुरु गर्ने अनुमतिप्राप्त व्यक्ति वा निकाय, सौर्य, वायु तथा जैविक पदार्थबाट उत्पादन हुने विद्युत आयोजनालाई पहिलो दश वर्षसम्म पुरै आयकर छुट प्रदान गरिनेछ,' विधेयकको दफा २४ कै (झ)मा लेखिएको छ, 'त्यस्ता उद्योगलाई दश वर्षपछिको पाँच वर्षसम्म पचास प्रतिशत आयकर छुट दिइनेछ ।'

तर, यो ऐन प्रारम्भ हुँदा नै उत्पादन सुरु गरिसकेका अनुमतिप्राप्त व्यक्तिको हकमा अनुमतिप्राप्त बेलाकै ब्यवस्था लागू हुने विधेयकले प्रष्ट पारेको छ ।

यस्तै, खनिज (चुनढुङ्गा बाहेक), पेट्रोलियम पदार्थ, प्राकृतिक ग्यास तथा इन्धन अन्वेषण तथा उत्खनन् गर्ने व्यक्तिले २०८० साल चैत महिनासम्म व्यापारिक रुपमा कारोबार गरेमा पहिलो सात वर्षसम्म पुरै आयकर छुट र सात वर्षपछिको तीन वर्षसम्म पचास प्रतिशत आयकर छुट दिने दिने प्रस्ताव विधेयकमा छ ।

हालको कानूनी व्यवस्था अनुसार यस्ता उद्योगले कुल आयको आधारमा १० देखि ३० प्रतिशतसम्म सरकारलाई आयकर बुझाउनुपर्छ ।

१ अर्ब बढीका आयोजनालाई पुरै छुट

यस्तै १ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढिका आयोजनालाई आयकरमा ५ वर्षसम्म शतप्रतिशत छुट दिने सरकारको प्रस्ताव छ । विधेयकको दफा २४ को (ज) मा एक अर्बभन्दा बढीको पुँजी लगानीमा स्थापना हुने र पाँच सयभन्दा बढीलाई रोजगारी दिने उत्पादनमूलक वा सेवामूलक उद्योगलाई पाँच बर्षसम्म पूर्णरूपमा आयकर छुट दिने व्यवस्था छ । साथै पाँच वर्ष कटेपछि तीन बर्षसम्म पचास प्रतिशत आयकर छुट दिने विधेयकमा उल्लेख छ ।

दुई अर्बभन्दा बढिको पुँजी लगानीमा स्थापना हुने पर्यटन क्षेत्रसँग सम्बन्धित उद्योगलाई कारोबार सुरु गरेको मितिले पाँच वर्ष पूर्णरूपमा आयकरमा छुट दिइने छ । विधेयकले प्राणीशास्त्र, भूशास्त्र, जीवप्रविधि सम्बन्धी पार्क सञ्चालन, प्रविधि पार्क र सूचना प्रविधि पार्कभित्र स्थापित सफ्टवेयर विकास, तथ्याङ्क प्रशोधन, साइबर क्याफे, डिजिटल नक्सासम्बन्धी उद्योगको आयमा लाग्ने करमा पचास प्रतिशत छुट दिने प्रस्ताव विधेयकमा छ ।

अविकसित क्षेत्र प्राथमिकतामा

अति अविकसित र अविकसित क्षेत्रमा खुल्ने उद्योगलाई आयकरमा ९० प्रतिशतसम्म छुट दिने प्रस्ताव पनि विधेयकमा छ ।

‘अति अविकसित, अविकसित क्षेत्रमा स्थापित फलफुलमा आधारित ब्राण्डी, साइडर एवं वाइन उत्पादन गर्ने बाहेकका उत्पादनमूलक उद्योगलाई १० बर्षसम्म आयकरको दरमा क्रमश ९०, ८० र ७० प्रतिशतसम्म छुट प्रदान गरिनेछ,’ विधेयकको दफा २४ को (ग) मा उल्लेख छ ।

अति अविकसित, अविकसित क्षेत्रमा स्थापित फलफुलमा आधारित ब्राण्डी, साइडर एवं वाइन उत्पादन गर्ने उद्योगलाई भने दश वर्षसम्म २५ देखि ४० प्रतिशतसम्म छुट दिने प्रस्ताव गरिएको छ ।

स्वदेशी चिया उत्पादन र प्रशोधन गर्ने उद्योग, दुग्ध पदार्थको कारोबार गर्ने डेरी उद्योग र कपडा उत्पादन गर्ने उद्योगलाई आयकरको दरमा २५ प्रतिशतले छुट दिने भनिएको छ ।

अन्य जिल्लाको हकमा भने, यस ऐनअन्तर्गत दर्ता हुने उद्योगलाई २५ प्रतिशतसम्म छुट दिने प्रस्ताव गरिएको छ । ‘उत्पादनमूलक उद्योगबाट आर्जित कार्यमा लाग्ने करको दरमा २० प्रतिशतले छुट हुनेछ र

त्यस्तो उद्योगले आफ्नो उत्पादन निर्यात गरी आर्जित गरेको आयमा लाग्ने करको दरमा थप पाँच प्रतिशतले छुट प्रदान गरिनेछ ।’ विधेयकको दफा २४ को (क) मा उल्लेख छ ।

यस्तै, सडक, पुल, सुरुङ्ग, रोपवे, रेल्वे, ट्राम, ट्रलीबस, विमानस्थल, औद्योगिक संरचना एवं पूर्वाधार कम्प्लेक्स जस्ता पूर्वाधार उद्योगलाई आयकरमा ४० प्रतिशतले छुट दिने भनिएको छ ।

सुर्तिजन्य उद्योग र मदिराजन्य उद्योगले कुनै पनि छुट सुविधा नपाउने पनि विधेयकको दफा २४ को (३)मा उल्लेख छ ।

शाखा उद्योग खोल्न नपाइने

सरकारले एउटा उद्योगले अर्को शाखा उद्योग खोल्न नपाउने कानुनी ब्यवस्था गर्ने प्रस्ताव पनि गरेको छ । शाखा उद्योग पनि छुट्टै उद्योगको रूपमा दर्ता हुनुपर्ने ब्यवस्था राख्ने प्रस्ताव विधेयकमा छ ।

‘यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि शाखा उद्योगको रूपमा स्थापना भएका उद्योगले यो ऐन प्रारम्भ भएपछि तोकिएको म्यादभित्र यस ऐन बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरी छुट्टै उद्योगको रूपमा दर्ता गराउनु पर्नेछ,’ विधेयकको परिच्छेद २ मा उल्लेख छ ।

श्रोत: अनलाइन खबर, २०७६/१/१०

माथिल्लो तामाकोसीको बाहिरी संरचनामा जेठभिन्न पानी भर्न सुरु गर्ने लक्ष्य

९ वैशाख, गोंगर (दोलखा) । स्वदेशी लगानीमा दोलखामा निर्धारणाधीन ४५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत आयोजनाको तल्लो ठाडो सुरुडमा २२ वैशाख भित्रमा पेनस्टक पाइप जडान सुरु हुने भएको छ ।

माथिल्लो ठाडो सुरुडमा वैशाखभित्रमा पेनस्टक पाइप जडान सुरु हुने छ । आयोजनाको तल्लो पेनस्टक साफ्टमा ३७२ मिटर पेनस्टक पाइप जडान र परीक्षणलाई अत्यन्तै जटिल एवं चुनौतिपूर्ण मानिएको छ ।

तल्लो ठाडो सुरुडमा ५ मिटर लम्बाइ र २७ टन तौल भएका पेनस्टक पाइप जडान गर्नु पर्ने छ । माथिल्लो र तल्लो ठाडो सुरुडको पुछारमा रहने बेण्ड पेनस्टक पाइपहरु जडान भइसकेका छन् । अब ती बेण्ड पाइपहरुभन्दा माथि पाइपहरु जडान सुरु गर्न क्रेन राख्ने काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

पेनस्टक पाइप आपूर्ति तथा जडानको ठेक्का पाएको भारतीय कम्पनी टेक्सम्याकोले काम गर्न ढिलाई गरेपछि तल्लो ठाडो सुरुडमा पाइप जडानको जिम्मा इलेक्ट्रोमेकानिकल (लट ३) को ठेकदार अष्ट्रियन कम्पनी एन्ड्रिज हाइड्रोलाई दिइएको छ । अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेड, टेक्सम्याको र एन्ड्रिजबीच गत २३ पुसमा आयोजनालाई थप वित्तीय भार नपर्ने गरी यो काम गर्न त्रिपक्षीय सम्झौता भएको थियो । माथिल्लो सुरुडमा पाइप जडान भने टेक्सम्याकोले नै गरिरहेको छ ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक एवं अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेडका अध्यक्ष कुलमान घिसिङले आयोजनाको शनिबार र आइतबार स्थलगत निरीक्षण गरी आयोजनाको स्वामित्व लिएर सबै कार्यहरु निर्धारित मितिभित्र सम्पन्न गर्न निर्देशन दिएका छन् ।

ऊर्जा जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्री वर्षमान पुनको गत ९ चैतको निर्देशनअनुसार कार्यकारी निर्देशक घिसिङले आयोजनास्थल पुगेर निर्माणमा खटिएका आयोजनाको व्यवस्थापन, ठेकेदार कम्पनीहरु र परामर्शदाता कम्पनीका प्रतिनिधिसँग बैठक गरेका छन् । मन्त्री पुनले पछिल्लो पटक तय गरिएको

तालिकाभित्रै निर्माण सम्पन्न गर्न हरेक महिना आयोजनास्थलमै उच्चस्तरीय बैठक राख्न निर्देशन दिएका थिए ।

बैठकमा टेक्सम्याकोका मुख्य कार्यलयका प्रमुख कार्यलयका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सीइओ) जिसी अग्रवाल लगायत प्रमुख डिजाइन र इरेक्सेन इन्जिनियरहरु, सिभिल ठेकेदार सिनो हाइड्रोका आयोजना प्रमुख, एन्ड्रिज हाइड्रोका साइट प्रतिनिधि र परामर्शदाताका प्रतिनिधिहरुको उपस्थिति थियो ।

‘माथिल्लो तामाकोसीको लगानी गरेकाले आयोजनाको निर्माण कहिले सकिन्छ भन्नेमा हरेक नेपालीको चासो छ, त्यसैले व्यवस्थापन र स्वामित्व लिएर कामलाई तिब्रता दिनुहोस्’, घिसिडले निर्देशन दिए । ‘विद्युत गृहको काम सकिएर त्यहाँ रहेका टर्वाइनहरु पानी पखिएर बसेका छन्, मुलुकको अर्थतन्त्रलाई ठूलो सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सक्ने राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको आफूले लिएको जिम्मेबारी छिटो पूरा गरी दिनुहोस् ।’

बैठकमा टेक्सम्याकोका सीइओ अग्रवालले लगायत अन्य ठेकेदार कम्पनीले आ-आफ्नो काम एक अर्कासँग समन्वय गरी निर्धारित समयमै सम्पन्न गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका थिए । ‘हामीलाई अवसर दिनुहोस्, हाम्रो काम निर्धारित समयमै सम्पन्न गर्न प्रतिबद्ध छौं’ अग्रवालले भने ।

बैठकमा आयोजनाको अत्यन्तै जटिल एवं चुनौतिपूर्ण मानिएको माथिल्लो र तल्लो ठाडो सुरुडमा पेनस्टक पाइप जडानको प्रगतिका बारेमा विस्तृत छलफल तथा समीक्षा गरिएको थियो । त्यस्तै बाँध, इन्टेक र बालुवा थिग्याउने पोखरीमा आगामी जेठ महिनाको पहिलो साताभित्रमा पानी भरी परीक्षण गर्नेबारे छलफल भएको थियो ।

‘हेडवक्रसका संरचनाहरुमा आगामी जेठको पहिलो साताभित्र पानी भरी सुरुडबाहेकका संरचना र गेटहरुको परीक्षण सुरु गरिसक्नु पर्छ’, घिसिडले निर्देशन दिंदै भने, ‘मुख्य सुरुडमा कंक्रीट लाइनिङको काम छिटो सक्नुहोस् ।’

२०७२को विनाशकारी भूकम्प र त्यसपछिका पराकम्पन एवं बाढीपहिरोले पुर्याएको क्षति तथा अवरोध, मधेश आन्दोलनका कारण निर्माण समाग्री ढुवानी र इन्धन आपूर्तिमा आएको समस्या, डिजाइन

परिवर्तन,हाइड्रोमेकानिकल ९लट २० ठेकेदारको कमजोर कार्यसम्पादन लगायतले गर्दा आयोजनाको निर्माण ढिलाई भएको थियो ।

आयोजनाको निर्माण आर्थिक वर्ष २०७३२७४ भित्र सकी विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य राखिएको थियो । भूकम्प लगायतका कारणले आयोजनाको निर्माण प्रभावित भएपछि चालू आव २०७५/७६को पुस महिनाभित्र निर्माण सक्ने गरी नयाँ एकीकृत समय तालिकाका तय गरिएको थियो । तर, लट २को ठेकेदारको कमजोर कार्यसम्पादनका कारण निर्माण प्रभावित भएपछि १५ पुस २०७६ (३१ डिसेम्बर २०१९) भित्र एक युनिट (७६ मेगावाट)बाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्यसहितको नयाँ समयतालिका तय गरी काम भइरहेको छ ।

आयोजनाको अनुमानित लागत निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक ३५ अर्ब २९ करोड ४१ लाख रुपैयाँ थियो । निर्माण अवधिको ब्याज १३ अर्ब २२ करोड र वित्तीय व्यवस्थापन तथा बैंक कमिसनसहित आयोजनाको अनुमानित लागत ४८ अर्ब ८६ करोड थियो ।

अहिले आयोजनाको लागत ४९ अर्ब २९ करोड ५५ लाख रुपैयाँ (निर्माण अवधिको ब्याज बाहेक) पुग्ने संसोधित अनुमान छ । निर्माण अवधिको व्याज १९ अर्ब ८४ करोडसहित आयोजनाको अनुमानित लागत ६९ अर्ब ५९ करोड रुपैयाँ पुग्ने संसोधित अनुमान छ ।

आयोजनामा कर्मचारी संचय कोषले १० अर्ब,नेपाल टेलिकमले ६ अर्ब, नागरिक लगानी कोषले तथा राष्ट्रिय बिमा संस्थानले २/२ अर्ब र अपुग ११ अर्ब ८ करोड रुपैया नेपाल सरकारले ऋण लगानी गरेका छन् । कम्पनीमा प्राधिकरणको ४१,नेपाल टेलिकमको ६,नागरिक लगानी कोष तथा राष्ट्रिय बीमा संस्थानको २२२ प्रतिशत संस्थापक शेयर छ ।

कम्पनीमा सर्वसाधारणको १५, दोलखाबासीको १०,संचय कोषका संचयकर्ता,कम्पनी र प्राधिकरणका कर्मचारी तथा ऋण प्रवाह गर्ने संस्थाका कर्मचारीको २४ प्रतिशत शेयर छ ।

श्रोत: अनलाइन खबर, २०७६/१/९

प्रतीक्षामा ‘गेम चेन्जर’ माथिल्लो तामाकोसी

कुलमान भन्छन्- अर्को वर्ष भारतलाई बिजुली बेच्छौं

रवीन्द्र घिमिरे

९ वैशाख, दोलखा । दोलखामा निर्माणाधीन ४५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसी आयोजनको प्रगति विवरण सुनेपछि नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङको मुखबाट फ्याट्ट निस्कियो, ‘अर्को वर्ष भारतलाई विजुली बेच्छौं ।’

झट्ट सुन्दा यो पत्यार नलाग्न सक्छ किनकी १८ घण्टे लोडसेडिङबाट छुटकारा पाएको धेरै भएको छैन । अझै कतिपय मानिस ‘भारतबाट विद्युत आयात गरेर लोडसेडिङ नभएको त हो नि’ भन्छन् । त्यस्तो अवस्थामा भारतलाई विद्युत बेच्ने कुरा असहज लाग्नु स्वभाविक हो । तर कुलमानले सुनाएको योजना पनि असम्भव छैन ।

भारतलाई विजुली बेच्ने योजना बुन्नुको कारण हो, ‘गेम चेन्जर’ परियोजना माथिल्लो तामाकोसी ।

विनाशकारी भूकम्प, भारतीय नाकाबन्दी लगायतको अवरोध नभएको भए यो आयोजना निर्माण सम्पन्न भइसक्यो । त्यसमाथि डिजाइन परिवर्तन, हाइड्रोमेकानिकल (लट २) भारतीय ठेकेदारको कमजोर कार्यसम्पादन लगायतले पनि असर गर्‍यो । जसका कारण आर्थिक वर्ष २०७३/७४ भित्र विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य प्रभावित भयो ।

अहिले आगामी पुस महिनाभित्र आयोजनाको निर्माण सक्ने लक्ष्यका साथ काम भइरहेको छ ।

कुलमान

र

टिमको

दौडधुप

पुसमा आयोजना सम्पन्न हुने लक्ष्य त तय गरिएको छ, त्यसअनुसार काम भएको छ कि छैन भन्ने चासो छ ।

प्राधिकरणका प्रमुख घिसिङलाई पनि यहि चिन्ता छ । त्यसैले कार्यतालिका अनुसार काम भए नभएको हेर्न प्राधिकरणको टोली प्रत्येक महिना निर्माणस्थलमै पुगेर समीक्षा गर्न पनि थालेको छ । त्यही क्रममा

शनिबार घिसिङ आयोजनाको 'हेडवक्रस' लामाबगर पुगेका थिए । निर्माणस्थलको भ्रमणपछि आयोजनाको व्यवस्थापन, ठेकेदार कम्पनीहरु र परामर्शदाता कम्पनीका प्रतिनिधिलाई राखेर गोंगरमा समीक्षा बैठक गरे ।

'यो आयोजना विद्युत प्राधिकरणका लागि मात्रै होइन, समग्र मुलुकका लागि नै महत्वपूर्ण छ' बैठकपछि घिसिङले अनलाइनखबरसँग भने, 'यो आयोजना अब पनि ढिलाइ हुनुहुन्न भनेर नै म महिनाको एकपटक तामाकोसी आउन सुरु गरेको छु । यसले आयोजनामा समस्या हल गर्न, सहजीकरण गर्न र उत्प्रेरणा थप्न सहयोग पुग्छ ।'

के हुँदैछ साइटमा ?

आगामी पुसबाट तामाकोसी आयोजनाको एउटा युनिट सञ्चालन गर्ने लक्ष्यसहित निर्माणका लागि काम भइरहेको छ ।

आयोजनाको हाइड्रो मेकानिकल ठेक्का लिएको भारतीय कम्पनी टेक्सम्याकोको कमजोर कार्यसम्पादनका कारण निर्माण प्रभावित भएपछि १५ पुस २०७६ (३१ डिसेम्बर २०१९) भित्र ७६ मेगावाटको एउटा युनिट चलाउन समयतालिका बनाएर काम हुँदैछ । हेडवक्रसको काम लगभग अन्तिम चरणमा पुगेको छ । बाँध बाँध्ने, गेट बनाउने, बालुवा श्रिग्याउने लगायतका कामका संरचनाको काम लगभग सकिएको छ । बाँध स्थलमा अन्तिम चरणमा 'फिनिसिङ'को काम भइरहेको छ ।

सुरुङभित्रको काम पनि लगभग सकिने क्रममा छ । लाइनिङ गर्ने लगायतका काम पनि सकिने चरणमा रहेको आयोजनाले जनाएको छ । आयोजनाको सर्ज टनेललाई फिनिसिङ दिन सिभिल निर्माणका जिम्मा पाएको सिनो हाइड्रोले काम तीव्र गरेको छ । स्थानीय भैंसे खोलाको पानी तामाकोसीको सुरुङमा नै खसाउन बनाइँदै गरेको संरचनाको काम पनि अब सकिन लागेको छ । आयोजनाको माथिल्लो र तल्लो पेनस्टक साफ्टमा ३७२ मिटर पेनस्टक पाइप जडानको काम पनि भइरहेको छ । यो काम नै आयोजनाको अहिलेको सबैभन्दा जटिल एवं चुनौतिपूर्ण काम भनेको छ ।

माथिल्लो पेन्नस्टक साफ्टको काम सुरु भए पनि तल्लो सफ्टमा काम अझै तीव्र गतिमा अघि बढेको छैन । भारतीय टेक्सम्याकोकाले काम गर्न ढिलाई गरेपछि तल्लो साफ्टको काम गर्न अहिले इलेक्ट्रोमेकानिकल (लट ३)को ठेकदार अष्ट्रियन कम्पनी एन्ड्रिज हाइड्रोलाई जिम्मा दिइएको छ । तर, एन्ड्रिजले पनि ढिलाई गरेको छ ।

अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेड, टेक्सम्याको र एन्ड्रिजबीच गत २३ पुसमा आयोजनालाई थप वित्तीय भार नपर्ने गरी यो काम गर्न त्रिपक्षीय सम्झौता भएको थियो । ७३२ मिटरमध्ये माथिल्लो पेनस्टकको काम भारतीय कम्पनी टेक्सम्याकोले नै गरिरहेको छ ।

भूमिगत विद्युत गृहमा टर्वाइन, जेनेरेटर लगायतका उपकरण जडान सकिएको छ भने प्रसारण लाइन तथा सबस्टेसन निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत विज्ञान श्रेष्ठले जानकारी दिए ।

‘ढिलाइ अस्वीकार्य’

निर्माणस्थल पुगेका प्राधिकरण प्रमुख घिसिडले सबै ठेकेदार कम्पनीलाई कुनै पनि बहानामा काममा ढिलाई नगर्न निर्देशन दिएका छन् । तोकिएको मितिभित्र आफ्नो काम सक्न सचेत गराउँदै उनले सहजीकरणका लागि आफूहरू तयार रहेको बताए ।

हामीलाई समयसीमाभित्र नै काम सक्नुपर्ने छ,’ उनले ठेकेदार कम्पनीसँगको छलफलमा भने, ‘यो आयोजनामा लगानी गरेका जनताले पनि हामीलाई आयोजना कहिले आउँछ भनेर सोधिरहेका छन् । त्यसैले काममा कुनै प्रकारले ढिलाई नहोस् ।’

लागतको चिन्ता

निर्माण अवधि लम्बिँदा तामाकोसी महंगो बन्दै गएको छ । त्यसैले अब तामाकोसीलाई समयमै सम्पन्न गराउन सबै खालका प्रयासहरू भइरहेको कार्यकारी निर्देशक घिसिडले बताए ।

सुरुमा अनुमानित लागत निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक ३५ अर्ब २९ करोड ४१ लाख रुपैयाँ थियो । निर्माण अवधिको ब्याज १३ अर्ब २२ करोड र वित्तीय व्यवस्थापन तथा बैंक कमिसनसहित आयोजनाको

अनुमानित लागत ४८ अर्ब ८६ करोड हुन्थ्यो । त्यतिवेला एक अमेरिकी डलरको सटही दर ९७.६ रुपैयाँ थियो ।

अहिले आयोजनाको लागत ४९ अर्ब २९ करोड ५५ लाख र निर्माण अवधिको व्याज १९ अर्ब ८४ करोडसहित आयोजनाको अनुमानित लागत ६९ अर्ब ५९ करोड रुपैयाँ पुग्ने संसोधित अनुमान छ । हालसम्म साढे ४४ अर्ब रुपैयाँ खर्च भइसकेको छ ।

नेपाली मुद्राको अवमूल्यन र मूल्य अभिवृद्धिका कारण आयोजनालाई क्रमशः ७ र ५ अर्ब रुपैयाँ थप वित्तीय दायित्व सिर्जना भएको छ । भूकम्पले गर्दा झण्डै दुई वर्ष काम रोकिएको, बाँधस्थलतर्फ जाने सुरुडमार्ग बनाउनु परेको, केही संरचनाको डिजाइन हेरफेर, निर्माण अवधि बढ्दा ठेक्का मूल्य समायोजन, विदेशी विनिमय दरमा भएको नोकसानी, प्रशासनिक खर्चको बृद्धि लगायतले पनि लागत बढेको छ ।

आयोजनाले भूकम्पका कारण क्षति पुगेको विद्युतगृह गोंगरदेखि बाँधस्थल लामाबगरसम्मको पहुँच सडकमा पर्ने काभ्रेभीर नजिकै करिब ३६० मिटर सुरुड मार्ग बनाएको छ ।

आयोजनामा कर्मचारी संचय कोषले १० अर्ब, नेपाल टेलिकमले ६ अर्ब, नागरिक लगानी कोषले तथा राष्ट्रिय बिमा संस्थानले २/२ अर्ब र अपुग ११ अर्ब ८ करोड रुपैया नेपाल सरकारले ऋण लगानी गरेका छन् । ऋणको ब्याजदर ११ प्रतिशत बढी छ । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक घिसिडले सरकारी निकायले महंगोमा ऋण प्रवाह गरेको बताउँछन् । 'हरेक तीन-तीन महिनामा कम्पाउन्डिड ब्याजदर तय हुन्छ, यसले गर्दा आयोजना महंगो बनिरहेको छ,' उनी भन्छन् ।

कम्पनीमा प्राधिकरणको ४१, नेपाल टेलिकमको ६, नागरिक लगानी कोष तथा राष्ट्रिय बीमा संस्थानको २/२ प्रतिशत संस्थापक शेयर छ । कम्पनीमा सर्वसाधारणको १५, दोलखाबासीको १०, संचय कोषका संचयकर्ता, कम्पनी र प्राधिकरणका कर्मचारी तथा ऋण प्रवाह गर्ने संस्थाका कर्मचारीको २४ प्रतिशत शेयर छ ।

भारतलाई विद्युत बेच्ने योजना

थुप्रै अवरोधका बाबजुद आयोजना निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको छ र यो आयोजना बनेपछि उर्जामा नेपालले ठूलो फड्को माने निश्चित छ । प्राधिकरण प्रमुख घिसिडका अनुसार तामाकोसी बनेपछि पिक

आवर (सबैभन्दा बढी विजुली माग हुने विहान-बेलुकीको समय) मा यो आयोजनाबाट ४५६ मेगावाट उत्पादन गर्न सकिन्छ ।

सुख्खा याममा साँझको समयमा ४ घण्टासम्म (पिकिङ) पानी थुनेर चलाउने योजना छ । अहिले नेपालमा पिक आवरको व्यवस्थापन गरेरै लोडसेडिङ हटेको हो । अन्य समयमा नेपालको सबै उत्पादित बिजुली पनि खपत हुने अवस्था छैन ।

माथिल्लो तामाकोसी साँझमा चलाए पिक आवरमा समेत भारतबाट बढीमा सय मेगावाट विद्युत ल्याउँदा पुग्छ । ‘हामी अन्य आयोजनाबाट ६ सय मेगावाट जति पिकिङ गर्छौं,’ उनी भन्छन्, ‘त्यसो गर्दा हिउँदको पिक आवरमै भारतबाट न्युनतम विजुली ल्याउँदा पुग्छ ।’

यो आयोजना बनेपछि वर्षाको समयमा भने नेपालले राम्रै परिमाणमा विजुली बेच्न सक्छ । त्यो परिमाण हिउँदमा नेपालले भारतसँग किन्नेभन्दा बढी हुने प्राधिकरणको अनुमान छ ।

भारतको पावर एक्सचेन्ज मार्केटमा विजुली बेच्ने सम्झौता भएकाले बढी उत्पादन भएको दिन भारतीय बजारमा विजुली बेच्न सक्ने प्राधिकरण प्रमुख घिसिङले बताउँछन् । ‘यो आयोजना आएपछि प्राधिकरणको मात्रै हैन, समग्र ऊर्जा क्षेत्रको आत्मविश्वासले नयाँ उचाई लिन्छ,’ उनी भन्छन्, ‘प्राधिकरणको आयमा मात्र वृद्धि हुँदैन, विजुली आयातमा भइरहेको ठूलो खर्च पनि बचत हुन्छ ।’

श्रोत: गोरखापत्र, २०७६/१/१०

पेनस्टक पाइप जडान वैशाखभित्रै

काठमाडौं, वैशाख १० गते । माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाको माथिल्लो र तल्लो ठाडो सुरुडमा पेनस्टक पाइप जडान यसै महिनाभित्रै सुरु हुने बताइएको छ । तल्लो र माथिल्लो दुवै सुरुडको पुछारमा राखिने बेन्ड पेनस्टक पाइप जडान सकिएपछि तल्लो सुरुडमा वैशाख २२ भित्र र माथिल्लोमा मसान्तभित्र उक्त पाइप राख्ने कार्य सुरु गर्ने अपर तामाकोसी जलविद्युत् कम्पनीले जनाएको छ ।

स्वदेशी लगानीमा निर्माणाधीन ४५६ मेगावाट क्षमताको सो आयोजनाको तल्लो पेनस्टक साफ्टमा ३७२ मिटर पेनस्टक पाइप जडान र परीक्षणलाई अत्यन्तै जटिल एवं चुनौतीपूर्ण मानिएको छ । तल्लो ठाडो सुरुडमा पाँच मिटर लम्बाइ र २७ टन तौलका पेनस्टक पाइप जडान गर्नुपर्नेछ ।

माथिल्लो र तल्लो ठाडो सुरुडको पुछारमा रहने बेन्ड पेनस्टक पाइपहरू जडान भइसकेका छन् । अब ती बेन्ड पाइपभन्दा माथि पाइप जडान सुरु गर्न क्रेन राख्ने काम अन्तिम चरणमा पुगेको कम्पनीले जनाएको छ ।

पेनस्टक पाइप आपूर्ति तथा जडानको ठेक्का पाएको भारतीय कम्पनी टेक्स्याकोले काम गर्न ढिलाइ गरेपछि तल्लो ठाडो सुरुडमा पाइप जडानको जिम्मा इलेक्ट्रोमेकानिकल (लट ३)को ठेकेदार अस्ट्रियन कम्पनी एन्ड्रिज हाइड्रोलाई दिइएको छ । माथिल्लो सुरुडमा पाइप जडान भने टेक्स्याकोले नै गरिरहेको छ ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक एवं अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेडका अध्यक्ष कुलमान घिसिङले आयोजनाको शनिबार र आइतबार स्थलगत निरीक्षण गरी सबै कार्यहरू निर्धारित मितिभित्र सम्पन्न गर्न निर्देशन दिनुभएको नेपाल आयोजनाले जनाएको छ ।

२०७२ को विनाशकारी भूकम्प र त्यसपछिका पराकम्पन एवं बाढीपहिरोले पुऱ्याएको क्षति तथा अवरोध, मधेस आन्दोलनका कारण निर्माण सामग्री ढुवानी र इन्धन आपूर्तिमा आएको समस्या, डिजाइन परिवर्तन, हाइड्रोमेकानिकल (लट २) ठेकेदारको कमजोर कार्यसम्पादनलगायतले गर्दा आयोजनाको निर्माण ढिलाइ भएको थियो ।

आयोजनाको निर्माण आर्थिक वर्ष २०७३-७४ भित्र सकी विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य थियो । भूकम्पलगायतका कारणले आयोजनाको निर्माण प्रभावित भएपछि चालु आव २०७५-७६ को पुसभित्र निर्माण सक्ने गरी नयाँ एकीकृत समय तालिकाका तय गरिएको थियो तर लट २ को ठेकेदारको कमजोर कार्यसम्पादनका कारण निर्माण प्रभावित भएपछि १५ पुस २०७६ भित्र युनिट १ (७६ मेगावाट)बाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्यसहितको नयाँ समयतालिका तय गरी काम भइरहेको छ ।

अहिले आयोजनाको लागत ४९ अर्ब २९ करोड ५५ लाख रुपियाँ (निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक) पुग्ने संशोधित अनुमान छ । निर्माण अवधिको ब्याज १९ अर्ब ८४ करोड रुपियाँसहित आयोजनाको अनुमानित लागत ६९ अर्ब ५९ करोड रुपियाँ पुग्ने संशोधित अनुमान छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७६/१/१०

माथिल्लो तामाकोसीलाई 'पेनस्टक पाइप' चुनौती

जटिल संरचना निर्माण र जडानको काम सकेको माथिल्लो तामाकोसी आयोजनामा अब बाँकी चुनौतीपूर्ण काम पेनस्टक पाइप जडान मात्रै हो

हेडवर्क्स संरचनाको परीक्षण आगामी महिना

विजय तिमल्सिना

दोलखा — माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनामा पेनस्टक पाइप जडानको काम चुनौतीपूर्ण भएको आयोजनाले जनाएको छ । ४ सय ५६ मेगावाटको यो आयोजनाको हेडवर्क्स, पावर हाउस र सुरुङ निर्माणको काम लगभग पूरा भइसके पनि ठाडो सुरुङमा पेनस्टक पाइप राख्न भने चुनौतीपूर्ण देखिएको हो ।

यो काम अहिले भारतीय कम्पनी टेक्सम्याको र अस्ट्रियन कम्पनी एन्ड्रिजले गरिरहेका छन् । आयोजनास्थलमा पेनस्टक पाइपहरू पुगिसकेका छन् । वैशाखको तेस्रो साताभित्रमा पेनस्टक पाइपको काम सुरु गर्न ठेकेदार र आयोजनाबीच सहमति जुटेको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक कुलमान घिसिङले जानकारी दिए । प्राधिकरणले सहायक कम्पनीमार्फत आयोजना निर्माण गरिरहेको हो ।

आयोजनाको माथिल्लो र तल्लो पेनस्टक सफ्टमा पेनस्टक पाइप जडान गर्नुपर्नेछ । जडानको पेनस्टक पाइपहरू आयोजनास्थल पुर्याइसकिएको छ । ५ मिटर लम्बाइ भएका एउटा पाइपकोतौल २७ टन हुने आयोजनाले जनाएको छ ।

सुरुङभित्र पाइप जडानका लागि क्रेन जडान र पूर्वतयारी भइरहेको आयोजनाका सहायक प्रबन्धक विमल गुरुङले जानकारी दिए । माथिल्लो र तल्लो सुरुङलाई जोड्ने गरी वेन्ड पेनस्टक पाइप भने जडान भइसकेको छ । 'बाँकी भएका काममध्ये सबैभन्दा जटिल काम पेनस्टक पाइप जडान मात्रै हो,' उनले भने, 'आयोजनास्थलसम्म यी पाइप ल्याउने जटिल काम पूरा भएको छ, अब जडान बाँकी छ ।' उनले आयोजनाका पावरहाउस, हेडवर्क्स संरचना लगभग पूरा भइसकेकाले पाइप जडानको काम पछि आयोजना परीक्षणको चरणमा प्रवेश गर्ने बताए ।

आयोजनाको हेडवर्क्स संरचनाको परीक्षण भने आगामी महिना सुरु गर्ने तयारी छ । हेडवर्क्समा बाँधको संरचना र पानी नियन्त्रणका लागि हाइड्रोलिक गेट जडान गर्ने काम सकिएको छ । आयोजनामा पेनस्टक पाइप जडानसहित हाइड्रोमेकानिकल कामको जिम्मा भारतीय कम्पनी टेक्सम्याकोले पाएको थियो ।

भारतीय कम्पनीले काममा ढिलाइ गरेपछि आधा कामको जिम्मा एन्ड्रिज हाइड्रोलाई दिइएको छ । आयोजना, टेक्सम्याको र एन्ड्रिजबीच पुस २३ मा पेनस्टक पाइपको काम मिलेर गर्ने गरी त्रिपक्षीय सम्झौता भएको थियो ।

अहिले माथिल्लो सुरुडमा पेनस्टक पाइप जडान एन्ड्रिज र तल्लो सुरुडमा टेक्सम्याकाले काम गरिरहेको छ । प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक कुलमान घिसिङले शनिबार आयोजनास्थलको निरीक्षण गरी सबै काम निर्धारित समयमा सम्पन्न गर्न आयोजना र ठेकेदार कम्पनीहरूलाई निर्देशन दिएका छन् । ‘धेरै जनताको पैसा र आशा जोडिएको राष्ट्रिय गौरवको यो आयोजनामा सबैको ध्यान छ,’ उनले भने, ‘सबै मिलेर तोकिएको समयमै काम सक्नुपर्छ ।’

शनिबार आयोजनास्थलमै ठेकेदार कम्पनीका प्रतिनिधि र आयोजना पक्षबीच बैठक गरिएको थियो । उक्त बैठकमा टेक्सम्याकोका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत जीसी अग्रवाल र अन्य ठेकेदार कम्पनीका प्रतिनिधिहरू सहभागी थिए । टेक्सम्याकोका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत अग्रवालले आफ्नो कम्पनीको काममा ढिलाइ भएको स्विकार्दै बाँकी काम निर्धारित समयमै सकाउने गरी आयोजनास्थलमा खटिएका आफ्नो व्यवस्थापनलाई निर्देशन दिने प्रतिबद्धता जनाए ।

आयोजनाको निर्माण गत पुसमा सक्ने लक्ष्य लिइएको भए पनि ठेकेदार कम्पनीको ढिलाइ कारण आगामी पुसमा पहिलो युनिटबाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्यसहित नयाँ तालिका निर्धारण गरिएको छ ।

२०६५ चैतमा आयोजनाका लागि ३५ अर्ब २९ करोड रुपैयाँ लागत अनुमान तयार गरिएको थियो । ६ वर्षमा आयोजनामा निर्माण हुने अपेक्षासहित तयार पारिएको अनुमानमा निर्माण अवधिको ब्याज साढे १३ अर्ब हुने उल्लेख थियो । सुरुमा निर्माण अवधिको ब्याजसहित आयोजनाको लागत ४८ अर्ब ७९ करोड हुने अनुमान गरिएको थियो ।

पूर्णतः नेपाली लगानीमा निर्माण भइरहेको यो आयोजनाको लागत बढेर करिब ७० अर्ब पुग्ने अनुमान छ । निर्माणमा भएको ढिलाइले निर्माण अवधिको ब्याज साढे ६ अर्ब थपिने र कुल लागतमा साढे २० अर्ब थपिने संशोधन अनुमान गरिएको छ । महँगी, विदेशी मुद्राको विनियम दरमा आएको परितर्वन, आयोजनाको ढिलाइका कारण लागत महँगो हुन गएको आयोजनाले जनाएको छ ।

आयोजनामा कर्मचारी सञ्चय कोष, नेपाल टेलिकम, नागरिक लगानी कोष, राष्ट्रिय बिमा संस्थानले लगानी गरेका छन् । आयोजनामा प्राधिकरणको ४१ प्रतिशत, टेलिकमको ६, नागरिक लगानी कोष तथा राष्ट्रिय बिमा संस्थानको २-२ प्रतिशत संस्थापक सेयर छ । आयोजनाको लागि सर्वसाधारणबाट १५, दोलखावासीबाट १० प्रतिशत लगानी उठाइएको छ ।

पिकिड रन अफ रिभर प्रकृतिको यो आयोजनाले निर्माण पूरा भएपछि नेपाल ऊर्जामा भारत निर्भर हुनु नपर्ने अनुमान छ ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१६/१/१०

मिनी ग्रिड तथा नवीकरणीय ऊर्जा विकासमा विश्व बैंकको साढे ८४ करोड सहयोग

काठमाडौं- नेपालमा वैकल्पिक तथा नवीकरणीय ऊर्जा विकासका लागि विश्व बैंकले साढे ८४ करोड रुपैयाँभन्दा बढी सहयोग गर्ने भएको छ । ‘मिनी ग्रिड ऊर्जा पहुँच आयोजना’ का नाममा उक्त सहयोग दिने भएको हो । सहयोग उपलब्ध गराउने विषयमा सोमबार अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्रीकृष्ण नेपाल र बैंकका तर्फबाट विज्ञान प्रधानले हस्ताक्षर गरेका छन् । विश्व बैंकले दिने ७६ लाख १० हजार अमेरिकी डलर (करिब ८४ करोड ५२ लाख रुपैयाँ) रणनीतिक जलवायु कोषको रकम हुनेछ । उक्त कोषको ५६ लाख १० हजार डलर अनुदान र २० लाख सहूलियत ऋणको रूपमा उपलब्ध गराउने छ । उक्त आयोजनाले चार वर्षमा १ करोड ७२ लाख १० हजार डलर खर्च गरिसक्नुपर्छ । अपुग रकममध्ये ६० लाख डलर सरकार र ३६ लाख डलर निजी क्षेत्रले लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ । निजी क्षेत्रले सोलार, वायु, लघुजलविद्युत लगायत स्रोतबाट उत्पादन गर्ने विद्युत सस्तो बनाउन बैंकले अनुदान तथा सहूलियत ऋण दिन लागेको हो । आयोजना सम्पन्न भएपछि १ लाख २६ हजार ग्रामीण जनतामा सेवा पुर्याउने लक्ष्य छ । सहयोगले ग्रामीण क्षेत्रमा लघुजलविद्युत तथा सोलारसम्बन्धी ८० भन्दा बढी व्यवसाय सिर्जना हुने अनुमान छ । वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रमार्फत कार्यान्वयन हुने आयोजनाले चार वर्षमा सबै लक्ष्य पूरा गर्नुपर्ने छ । ‘विश्व बैंकको सहयोगले मिनी ग्रिड सोलार तथा लघुजलविद्युत आयोजनामा काम गर्ने निजी क्षेत्रलाई ठूलो मद्दत पुग्नेछ,’ उनले भने, ‘सरकारले पनि निजी क्षेत्रलाई उचित सहयोग गरेर आयोजना अघि बढाउने छ ।’ आयोजना अन्तर्गत ग्रामीण क्षेत्रमा विद्युत पुर्याउन निजी क्षेत्र तथा सहकारी संस्था परिचालन गरिने अर्थ मन्त्रालयले जनाएको छ । यो सहयोगमार्फत निजी क्षेत्रले सोलार तथा लघुजलविद्युत आयोजना विकास, निर्माण तथा सञ्चालन गर्नेछन् । आयोजनाले २५ भन्दा बढी मिनी ग्रिड उपआयोजनामा सहयोग गर्दै ३.८ मेगावाट विद्युत उत्पादनमा पनि योगदान पुर्याउनेछ । सञ्चालित मिनी ग्रिड आयोजनाको पुनर्निर्माण तथा मर्मत गर्न पनि यसले ठूलो सहयोग पुर्याउने उल्लेख छ ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१६/१/१०

मुस्ताङमा सय मेगावाट हाइब्रिड वायु/सौर्य विद्युत उत्पादनको सम्भावना

काठमाडौं- हिमाली जिल्ला मुस्ताङमा वायु र सोलारबाट सय मेगावाटसम्म विद्युत निकाल्न सकिने अध्ययनले देखाएको छ । बुद्ध पावर कम्पनीले विदेशी परामर्शदाताको सहयोगमा गरेको अध्ययनअनुसार उक्त क्षमता बराबर विद्युत निकाल्न सकिने देखिएको हो । मुस्ताङको लेतेभन्दा माथिल्लो क्षेत्रका कागबेनी, जोमसोम, मुक्तिनाथलगायत ७ ठाउँमा हाइब्रिड मोडलमा वायु र सोलारबाट विद्युत उत्पादन गर्न सकिने कम्पनीका सञ्चालक पुष्प तिमिल्सिनाले बताए । ‘यहाँ हाइब्रिड वायु/सौर्य विद्युत निकाल्ने प्रचुर सम्भावना छ,’ उनले भने, ‘५० मेगावाट उत्पादन गरे आउँदो १० वर्षसम्म मुस्ताङलाई अरु विद्युत चाहिँदैन ।’ उपलब्ध विद्युतबाट बत्ती बाल्नेमात्र नभई कोठा तताउन र अन्य प्रयोजनका लागि पनि उपयोग गर्न पुग्ने तिमिल्सिनाले बताए । उनका अनुसार जिल्लामा उत्पादित थप ५० मेगावाट विद्युत अन्य जिल्लामा सजिलै बेच्न वा वितरण गर्न सकिने छ । उच्च हिमाली क्षेत्र भएकाले हावाको गति राम्रो रहेको र घाम पनि लाग्ने हुँदा हाइब्रिड मोडलमा विद्युत उत्पादन गर्न सकिने प्रचुर सम्भावना उपयोग गर्नुपर्ने तिमिल्सिनाले बताए । सरकारले सहयोग गरे केही वर्षभित्रै मुस्ताङका सबै ठाउँमा हाइब्रिड प्रविधिको वायु/सोलार प्लान्ट जडान गर्न सकिने उनको भनाइ छ ।

अध्ययन प्रतिवेदन मन्त्रालयलाई हस्तान्तरण

कम्पनीले मुस्ताङको जोमसोममा सञ्चालनमा ल्याएको अनलाइन मौसम मापन केन्द्र, हाइब्रिड वायु/सौर्य ऊर्जा केन्द्र र हरित ऊर्जा विकाससम्बन्धी प्रतिवेदन सोमबार ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयलाई हस्तान्तरण गरेको छ । स्पेनिस नागरिक राफेल भिनास पिच अध्यक्ष रहेको कम्पनीले ३ महिना लगाएर स्पेनिस इन्जिनियरबाट सबै पक्षको अध्ययन गरेको जनाएको छ । कम्पनीका अनुसार पछिल्लो दुई वर्षमा पहिलो व्यावसायिक मौसम मापन केन्द्र र हाइब्रिड वायु/सोलार विकास गरी सञ्चालनमा ल्याएको दाबी गरेको छ । मौसम मापन केन्द्रले मुस्ताङ उपत्यकाको मौसमसम्बन्धी जानकारी अनलाइनमार्फत उपलब्ध गराउने छ । कम्पनीले विकास गरेको ३ किलोवाटको हाइब्रिड प्लान्ट अहिले जोमसोमस्थित मुस्ताङ जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा राखिएको जनाइएको छ । केपी शर्मा ओली पहिलो पटक प्रधानमन्त्री हुँदा शिलन्यास गरेको हाइब्रिड प्लान्टले प्रहरी कार्यालाई पुग्दो विद्युत उपलब्ध गराएको छ । यो प्रविधि अनुसार दिउँसो घाम लाग्दा सोलारबाट र राती हावाबाट विद्युत उत्पादन हुन्छ । जसलाई एकै ठाउँमा जडान गरिएको हुन्छ । परीक्षण उत्पादन गरेको १८ महिनासम्म प्लान्टमा कुनै समस्या नआएको तिमिल्सिनाले बताए । ‘सबै उपकरण स्पेनबाट आयात गरी जडान गरिएको छ । काम र गुणस्तरमा सम्झौता गरिएको छैन,’ उनले भने । मुस्ताङसँगै अन्य हिमाली जिल्लामा आधुनिक मौसम मापन केन्द्र र हाइब्रिड वायु/सोलार प्लान्ट जडान गर्न सक्ने आधार तयार भएको कम्पनीका अध्यक्ष राफेलले बताए । कम्पनीले थप १० दुर्गम जिल्लामा केन्द्र विकास गर्ने योजना बनाएको छ । साथै, ती ठाउँमा हाइब्रिड वायु/सोलार प्लान्ट पनि जडान गर्न सकिने छ ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/१०

निजी लगानीमा ३८ मेगावाटको आँखुखोला आयोजना निर्माण हुँदै, ४ वर्षमा बिजुली बल्ने

नदीको वहावमा आधारित (रन अफ दी रिभर) आयोजनाबाट ४ वर्ष अर्थात २०२२ को अन्त्यमा बिजुली उत्पादन थाल्ने कम्पनीले जानकारी दिएको छ ।

काठमाडौं । धादिङमा ३८ मेगावाटको माथिल्लो आँखुखोला जलविद्युत आयोजना निर्माण हुने भएको छ । निजी लगानीमा धादिङ आँखुखोला हाइड्रोपावर प्राइभेट लिमिटेडले जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्ने भएको हो ।

विद्युत विकास विभागले धादिङ आँखुखोला हाइड्रोपावर प्राइभेट लिमिटेडलाई विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) दिने तयारी सुरु गरेसँगै जलविद्युत आयोजना निर्माण हुने पक्का भएको हो ।

आँखुखोला हाइड्रोपावरले आउँदो ३५ दिनपछि लाइसेन्स पाउने छ भने लाइसेन्स पाएलगत्तै उसले विद्युत आयोजना निर्माणको काम थाल्ने बताइएको छ ।

नदीको वहावमा आधारित (रन अफ दी रिभर) आयोजनाबाट ४ वर्ष अर्थात २०२२ को अन्त्यमा बिजुली उत्पादन थाल्ने कम्पनीले जानकारी दिएको छ । आयोजनाबाट वार्षिक २१ करोड ९१ लाख ४० हजार युनिट बिजुली उत्पादन हुने कम्पनीले तयार पारेको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) ले देखाएको छ ।

आयोजनामा पानीको वहाव १६ घनमिटर प्रतिसेकेण्ड रहेको छ । उचाइ २७७ मिटर छ । आयोजनाको मुख्य संरचना आँखुखोलाको दायाँ भागमा पर्छ । आयोजना धादिङ्गवेसी बजारबाट ५५ किलोमिटर टाढा रुवी भ्याली गाउँपालिकामा पर्छ ।

आयोजनाको बाँध आँखु र लापाखोलाको संगम स्थलबाट ८० मिटर तल पर्छ । यस्तै विद्युतगृह हनाम र आँखुखोलाको संगम तल पर्ने आयोजनाले जनाएको छ ।

आयोजनाबाट उत्पादन हुने बिजुली २८ किलोमिटर लामो प्रसारणलाइनबाट त्रिशुली ३ 'बी' हवमा जोडिने भएको छ ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/९

नवीकरणीय ऊर्जा विकल्पलाई बढाउन सरकार र विश्व बैङ्कद्वारा नयाँ परियोजना सार्वजनिक

निजी क्षेत्र नेतृत्वको उक्त मिनी ग्रिड इनर्जी एक्सेस परियोजनाको चार वर्षको समग्र खर्च १७.२१ मिलियन अमेरिकी डलर छ भने यसमा विश्व बैङ्कले ७.६१ मिलियन अमेरिकी डलर अर्थात् ८४ करोड ५२ लाख नेपाली रुपैयाँको कोष उपलब्ध गराउने छ ।

काठमाडौं । निजी क्षेत्रसँगको साझेदारीमा नेपालका उत्कृष्ट क्षेत्रमा नवीकरणीय ऊर्जाको विकल्पलाई बढाउने सम्झौतापत्रमा आज नेपाल सरकार र विश्व बैङ्कले हस्ताक्षर गरेको छ । उक्त सम्झौतापत्रमा नेपाल सरकारका तर्फबाट अर्थमन्त्रालयका सहसचिव श्रीकृष्ण नेपाल र विश्व बैङ्कका तर्फबाट कार्यकारी कन्ट्री म्यानेजर विज्ञान प्रधानले हस्ताक्षर गरेका थिए ।

निजी क्षेत्र नेतृत्वको उक्त मिनी ग्रिड इनर्जी एक्सेस परियोजनाको चार वर्षको समग्र खर्च १७.२१ मिलियन अमेरिकी डलर छ भने यसमा विश्व बैङ्कले ७.६१ मिलियन अमेरिकी डलर अर्थात् ८४ करोड ५२ लाख नेपाली रुपैयाँको कोष उपलब्ध गराउने छ । विश्व बैङ्कले यो कोष आफ्नो स्ट्राटेजिक क्लाइमेट फन्डबाट उपलब्ध गराउने छ, जसमा उसले ५.६१ मिलियन डलर अनुदान र दुई मिलियन डलर सफ्ट लोनका रूपमा उपलब्ध गराउने छ ।

त्यस्तै नेपाल सरकारको तर्फबाट ६ मिलियन डलर अनुदानको रूपमा आउने छ भने बाँकी ३.६० मिलियन डलर निजी क्षेत्रको योगदान हुनेछ ।

यो परियोजनाले एक लाख २६ हजार ग्रामीण जनतालाई नवीकरणीय ऊर्जा प्रदान गर्नेछ र नेपालका ग्रामीण क्षेत्रमा ८० भन्दा धेरै व्यवसायलाई माइक्रो, मिनी हाइड्रो र सोलार उप-परियोजनाबाट सहयोग दिनेछ । यो परियोजनालाई वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रले कार्यान्वयन गर्नेछ ।

सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर कार्यक्रममा बोल्दै सरकारका तर्फबाट श्रीकृष्ण नेपालले अफग्रिड र नवीकरणीय ऊर्जामा व्यावसायिक लगानीका लागि प्रेरित गर्ने यो कोशेढुङ्गा परियोजना ल्याउन सहयोग गरेकोमा विश्व बैङ्कप्रति आभार प्रकट गरे । नेपालले भने, 'यो परियोजनाले मिनी ग्रिड विकासमा निजी क्षेत्र नेतृत्वको मोडल सजिलो छ भन्ने देखाउने छ र विकासमा निजी क्षेत्रलाई संलग्न गराउनमा प्रतिबद्ध छ ।'

परियोजनाअन्तर्गत निजी क्षेत्र र कोर्पोरेटिभहरूलाई ऊर्जा सेवा प्रदायक कम्पनी ईएससीओएसका रूपमा ग्रामीण क्षेत्रमा विद्युतीय सेवा पुर्याउन प्रयोग गरिनेछ । यी विशिष्टीकृत ईएससीओएसले नवीकरणीय

मिनी ग्रिड परियोजनाको विकास, निर्माण, स्वामित्व ग्रहण र सञ्चालनका लागि वित्तीय क्षमता निर्माण गर्नेछन् । त्यस्तै वाणिज्य बैङ्कहरू यसमा प्रमुख साझेदारको रूपमा रहनेछन् ।

‘नेपालको विकास मार्गमा वित्त नै प्रमुख तत्त्व हो । निजी क्षेत्रको संलग्नतालाई प्रेरित गरेर यो परियोजनाले ऊर्जा पहुँचमा सुधार ल्याउन व्यापारिक दृष्टिलाई बढावा दिनेछ,’ विश्व बैङ्कका कन्ट्री व्यवस्थापक विज्ञान प्रधानले भने, ‘साथै यसले ग्रामीण समुदायमा सफा र प्रभावकारी ऊर्जा विकल्प प्रदान गर्ने सरकारको प्रयासलाई पनि सहयोग पुर्याउनेछ ।

नेपाल सरकारले नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रमा उच्च प्राथमिकता दिन्छ र विश्व बैङ्क समूहले सरकारको ऊर्जा क्षेत्रलाई दुवै ग्रिड र अफग्रिड र ऊर्जा कार्यक्रमहरूमा लगानी गरेर सहयोग पुर्याउँछ ।

यो परियोजनाले २५ ओटा भन्दा धेरै मिनी ग्रिड उप परियोजनाहरूलाई सहयोग गर्ने र ३.८ मेगावाटको नयाँ जेनेरेसन क्षमता थप गर्ने लक्ष्य राखेको छ । साथै यथावत् रहेका मिनी ग्रिडहरूको क्षमतालाई पुनर्स्थापना गर्ने पनि लक्ष्य लिएको छ ।

नेपाल सरकारको नवीकरणीय ऊर्जा अनुदान नीति २०१६ बाट सुधारिएको नीतिगत वातावरण र यो परियोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनले नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा ऊर्जा पहुँच उपलब्ध गराउन यो मोडलले अवसर प्रदान गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७६/१/१०

वायु ऊर्जासहित मौसम मापन केन्द्र सरकारलाई हस्तान्तरण

बुद्ध पावर कम्पनीले मुस्ताङमा निर्माण गरेको तीन किलोवाटको उन्नत वायु तथा सौर्य ऊर्जा (सोलार) सहित अनलाइन मौसम मापन केन्द्र सरकारलाई हस्तान्तरण गरेको छ ।

नेपाली र स्पेनिस नागरिकले संयुक्त रूपमा स्थापना गरेको कम्पनीले सोमबार ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयमा आयोजित कार्यक्रममा कम्पनीको तर्फबाट अध्यक्ष राफेल भिनास पिचले ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनलाई हस्तान्तरण गरे । सो अवसरमा कम्पनीले मुस्याङ उपत्यकाको दिगो र हरित ऊर्जा विकाससम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन पनि मन्त्रीलाई हस्तान्तरण गरिएको थियो । कार्यक्रममा मन्त्री पुनले हस्तान्तरणका लागि धन्यावाद दिँदै यस्ता प्रविधिको आधारमा ऊर्जा विकास गर्न सरकार अग्रसर हुने बताए ।

मर्मत सम्भारसहित ७६ लाख लगानी गरेर १८ महिनादेखि सञ्चालनमा ल्याइएका ऊर्जा केन्द्र र मापन केन्द्र हस्तान्तरणसँगै सरकारले सञ्चालन गर्ने कम्पनीका सञ्चालक पुष्प तिमल्सिनाले जानकारी दिए । उनका अनुसार, केन्द्रले मुस्याङ उपत्यकाको मौसमसम्बन्धी जानकारी हरेक १० मिनेटमा अनलाइनमार्फत दिन्छ । “नमुना रूपमा निर्माण गरेर सरकारलाई हस्तान्तरण गरेका छौं, अब सरकारले सञ्चालन गर्छ, अहिले नमुनामात्र हो, यस प्रविधिलाई अपनाएर धेरै क्षमताको विद्युत् उत्पादन गर्न सकिन्छ,” उनले भने । दुई वर्षअघि तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले उद्घाटन गरेको सो वायु तथा सौर्य ऊर्जा केन्द्र १८ महिनाअघि नै सम्पन्न भएको थियो । १८ महिनाको परीक्षण अवधिमा कुनै समस्या नआएको र पूर्ण क्षमतामा सञ्चालनमा रहेको कम्पनीले जनाएको छ । कम्पनीले नेपालका अरु थप १० दुर्गम जिल्लामा १० वटा अनलाइन मौसम मापन केन्द्र बनाउन लागेको तथा कम्पनीले तयार पारेको प्रतिवेदनले १२ महिनामा नेपालका हिमाली दुर्गम जिल्लामा ठूला उन्नत वायु तथा सौर्य एवं भौगर्भिक ऊर्जा उत्पादन गर्न सकिने देखिएको जनाएको छ ।

श्रोत: नागरिक, २०७६/१/११

ठेकेदारले काम नगर्दा मध्य भोटेकोसी समस्यामा

रमेश लम्साल

काठमाडौं – आगामी असारदेखि विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् आयोजना निर्माण व्यवसायीको लापरबाहीका कारण समस्यामा परेको छ।

निर्माण व्यवसायीले समयमा काम नगर्दा सम्पन्न भइसक्नुपर्ने बेला आयोजनाको भौतिक प्रगति ४२ प्रतिशतमात्र छ। निर्माण सम्पन्न हुने बेलामा भौतिक प्रगति ५० प्रतिशतभन्दा कम हुनु दुर्भाग्यपूर्ण भएको प्रवर्द्धक संस्थाको भनाइ छ। चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको सहायक कम्पनी मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडले सो आयोजना निर्माण गरिरहेको छ।

१०२ मेगावाट क्षमताको सो आयोजनामा निर्माण व्यवसायीको लापरबाही पाइएको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङलगायतको टोलीले निष्कर्ष निकालेको छ। सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकलको काम इन्जिनियरिङ, खरिद र निर्माण (इपिसी) ढाँचामा ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी क्वाड्रसी हाइड्रो एन्ड इलेक्ट्रिकल कन्सट्रक्सनको कार्यसम्पादन कमजोर रहेको पाइएको छ। जसका कारण आयोजनाको निर्माण कहिले सकिने हो, अनिश्चित छ।

आयोजनानै अन्योलमा पर्ने अवस्था देखिएपछि प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले केही दिनपहिले आयोजनास्थलको निरीक्षण गरी निर्माण अवस्थाबारे जानकारी लिएका छन्। निर्माण व्यवसायीले काम नगरेपछि आयोजनास्थल हाल सुनसानजस्तै छ। आयोजनाको बाँधस्थल, सुरुङ र विद्युत्गृहको काम अलपत्र छ। 'ठेकेदार कम्पनीलाई काममा सुधार गर्न निरन्तर निर्देशन दिँदै आएका छौं। सुरुङ, विद्युत्गृह, बाँधलगायत सबै क्षेत्रमा समानान्तर रूपमा काम गर्न कुनै समस्या छैन। तर, ठेकेदार कम्पनीले नगद प्रवाहको समस्या देखाउँदै काम गरिरहेको छैन,' घिसिङले भने।

ठेक्का सम्झौतामा भएको व्यवस्थाअनुसार काममा सुधार गर्न निर्देशन दिए पनि कम्पनीले काममा तदारुकता देखाएको छैन। ठेकेदार कम्पनीको मुख्यालयबाट उच्च तहका अधिकारीलाई बोलाएर छलफल गरे पनि कुनै प्रगति भएको छैन। आयोजना अन्योलमा फस्टै गएपछि आगामी दिनमा के कसरी निकास खोज्ने भनेर निर्णय लिनुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडमा प्राधिकरणको १० प्रतिशत संस्थापक सेयर छ। चिलिमेको प्रबन्ध-सञ्चालक हुँदा घिसिडले नै आयोजना अगाडि बढाएका थिए। मध्य भोटेकोसीले गत २७ फेब्रुअरीमा ३० दिनको समय दिएर काममा सुधार गर्न पत्र दिएको थियो। त्यस अवधिमा काममा सुधार गर्न कम्पनीले कुनै चासो नदिएको कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मणिकुमार काफलेले बताए।

‘चीनबाट ठेकेदार कम्पनीका अख्तियार प्राप्त अधिकारी पनि छलफलका लागि आए तर ठोस निर्णय हुन सकेको छैन,’ प्रमुख कार्यकारी अधिकृत काफलेले भने, ‘निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने उपकरण कसरी ल्याउने, नगद कहाँबाट जुटाउनेलगायत विषयसहित आयोजना निर्माणको लिखित प्रतिबद्धता माग गरेका छौं तर उसले दिन सकिरहेको छैन।’ आयोजनामा ढिलाइ भइरहे प्रवर्द्धक कम्पनीले ठेक्का तोड्ने तयारी गरेको छ। यस विषयमा छिट्टै निर्णय हुने बताइएको छ। जुरे पहिरो, भूकम्प तथा त्यसपछिका बाढी, पहिरो, समयमा जग्गा उपलब्ध गराउन नसक्दा निर्माण व्यवसायीले अपेक्षा गरेअनुसार काम गर्न नसक्दा आयोजनाको काममा ढिलाइ भएको हो।

हालसम्म बाँधस्थल खन्ने, मुख्य बाँध निर्माण गर्न नदी फर्काउनेलगायत काम भएका छन्। सात हजार एक सय २६ मिटर लामो मुख्य सुरुङमध्ये चार हजार ६० मिटर सुरुङ खन्ने काम सकिएको छ। विद्युत्गृहको जग खन्ने काम सकेर ढलान भइरहेको छ। आयोजनाको लागत बढ्न नदिन सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकलको काम इन्जिनियरिङ, खरिद र निर्माण (इपिसी) मोडेलमा चिनियाँ कम्पनी क्वाङ्सीले ठेक्का लिएको छ। इलेक्ट्रिक मेकानिकलतर्फको काम भने एन्ड्रिज हाइड्रोले गरिरहेको छ।

आयोजनाको अनुमानित लागत कर्मचारी सञ्चय कोषसँग ऋण सम्झौता हुँदाका बेला निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक १२ अर्ब २८ करोड थियो। हाल आयोजनाको अद्यावधिक अनुमानित लागत निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक १४ अर्ब ८३ करोड ९२ लाख पुगेको छ। निर्माणाधीन आयोजनाको सुरुको कुल लागतमध्ये ५० प्रतिशत स्वःपुँजीबाट र ५० प्रतिशत ऋणबाट जुटाइने व्यवस्था मिलाइएको छ। ५० प्रतिशत ऋणका लागि कर्मचारी सञ्चय कोषसँग सम्झौता भएको छ। कम्पनीको जारी पुँजीको ५१ प्रतिशत सेयरको स्वामित्व संस्थापक सेयरधनीमा छ। त्यसमा प्राधिकरणको १० प्रतिशत, चिलिमे जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडको ३७ प्रतिशत, सिन्धुपाल्चोक हाइड्रोपावर कम्पनीको एक प्रतिशत,नेपाल अरनिको हाइड्रोपावर कम्पनी, सिन्धु इन्भेस्टमेन्ट कम्पनी र सिन्धु भोटेकोसी हाइड्रोपावरको समान १-१ प्रतिशत सेयर छ।

यस्तै ४९ प्रतिशत सर्वसाधारण सेयरधनी समूहमा कर्मचारी सञ्चय कोषका सञ्चयकर्ता कर्मचारीको १९.५ प्रतिशत, संस्थापक संगठित संस्थाका कर्मचारीको ३.५ प्रतिशत, ऋणदाता संस्थाका कर्मचारीको एक प्रतिशत, सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका स्थानीयवासीको १० र सर्वसाधारणको १५ प्रतिशत सेयर छ।

आयोजनाबाट वार्षिक रुपमा ५४ करोड २० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुनेछ। प्राधिकरणले आयोजनाको विद्युत् हिउँद र बर्खामा प्रतियुनिट क्रमशः आठ रुपैयाँ ४० पैसा र चार रुपैयाँ ८० पैसामा खरिद गर्नेछ। यसबाट कम्पनीलाई वार्षिक दुई अर्ब ९० करोड बराबरको आम्दानी हुनेछ। रासस

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/११

मुस्ताङमा सय मेगावाट वायु तथा सौर्य ऊर्जाको सम्भावना

पुष्प कोइराला

मुस्ताङमा उन्नत (हाइब्रिड) वायु तथा सौर्य ऊर्जा केन्द्र स्थापना गरी १ सय मेगावाटसम्म विद्युत् उत्पादन गर्न सकिने अध्ययनले देखाएको छ । बुद्ध पावर कम्पनीले तयार पारेको मुस्ताङ उपत्यकाको दिगो तथा हरित ऊर्जा विकाससम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदनले यस्तो सम्भावना देखाएको हो ।

अध्ययनअनुसार मुस्ताङको मुक्तिनाथ पुग्न प्रयोग हुने कालीगण्डकी करिडोर सडकमार्गमा पर्ने लेतेदेखि माथिसम्मका विभिन्न स्थानमा केन्द्र स्थापना गरी विद्युत् उत्पादन गर्न सकिनेछ । कम्पनीका सञ्चालक पुष्पराज तिमल्सिनाका अनुसार खास गरी मुस्ताङको कागबेनी तथा जोमसोममा त्यस्ता केन्द्र स्थापना गर्न सकिन्छ ।

०७२ असोजमा भारतले नेपालमाथि नाकाबन्दी सुरु गरेपछि तात्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले हावाबाट बिजुली निकाल्ने उद्घोष गरेका थिए । त्यसताका प्रधानमन्त्रीको चर्को आलोचना भएको थियो । सोही उद्घोषपछि कम्पनीले मुस्ताङमा वायु तथा सौर्य ऊर्जाको सम्भाव्यतासम्बन्धी अध्ययन सुरु गरेको थियो ।

‘संयोगवश दोस्रोपटक प्रधानमन्त्री बन्नुभएका केपी शर्मा ओलीज्यूकै कार्यकालमा यो प्रतिवेदन बुझाउन पायौं,’ सञ्चालक तिमल्सिनाले भने । कम्पनीले अध्ययनसम्बन्धी प्रतिवेदन सोमबार ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनलाई हस्तान्तरण गरेको हो ।

हाइब्रिड वायु तथा सौर्य ऊर्जा केन्द्रबाट ३ किलोवाट उत्पादन

तिमल्सिनाले स्पेनी कम्पनीसँगको सहकार्यमा बुद्ध पावर कम्पनी स्थापना गरी त्यहीबाट उपकरण तथा प्रविधि भित्र्याएर उन्नत वायु तथा सौर्य ऊर्जा केन्द्रसमेत सञ्चालनमा ल्याएको छ ।

३ किलोवाट क्षमताको ऊर्जा केन्द्रबाट १८ महिनादेखि नियमित विद्युत् उत्पादन हुँदै आएको छ । ‘३ किलोवाटले ५ घरलाई कोठा तातो-चिसो बनाउन पर्याप्त हुन्छ,’ उनले भने । उनका अनुसार एउटा केन्द्र स्थापनामा ७८ लाख रुपैयाँ लागेको छ । नेपालकै सामग्री प्रयोग गर्दा २० लाख रुपैयाँमै हुने तिमल्सिनाको भनाइ छ । कम्पनीले जिल्ला प्रहरी कार्यालयका लागि ऊर्जा केन्द्र स्थापना गरिदिएको हो ।

मौसमबारे	१०-१०	मिनेटमा	अनलाइन	जानकारी
ऊर्जा केन्द्रसँगै सञ्चालनमा ल्याइएको व्यावसायिक मौसम मापन केन्द्रले हरेक १० मिनेटमा मुस्ताङ उपत्यकाको मौसमबारे जानकारी दिनेछ । सो जानकारी कम्पनीको प्रधान कार्यालय पोखरा र स्पेनको बार्सिलोनाको कम्प्युटरमा संकलन हुनेछ । त्यस्तो रिपोर्टका आधारमा अन्य हिमाली जिल्लामा ऊर्जा				

केन्द्र तथा मौसम मापन केन्द्र बनाउन सहयोग पुग्ने कम्पनीले जनाएको छ । ‘थप १० हिमाली जिल्लामा १० वटा मौसम मापन केन्द्र बनाउन तयार छौं,’ तिमल्सिनाले भने ।

श्रोत: राजधानी, २०७६/१/११

जनताको जलविद्युत् आयोजना निर्माण तीव्र

पूजा चंदारा

काठमाडौं । जनताको जलविद्युत्मा परेका आयोजना निर्माणले गति लिएको छ । आयोजनामा परेका कुल २१ वटा आयोजनामध्ये तीनवटा आयोजनाको ५० प्रतिशत कार्य सम्पादन गरेर सेयर निष्कासन भइसकेको छ । सेयर निष्कासन भएका कम्पनीमा माथिल्लो त्रिशूली ३ बी रसुवागढी र सान्जेनको सेयर रहेका छन् ।

सेयर जारी भइसकेका कम्पनीको प्रगति पनि सन्तोषजनक रहेको ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले जनाएको छ । ‘प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा जनताको जलविद्युत् कार्यक्रममा कसरी अगाडि बढ्ने भनेर समिति पनि गठन गरेका छौं ।

सो समितिले कसरी अगाडि बढ्ने भन्ने विषयमा अध्ययन गरिरहेको छ । हामीले छनोट गरेका सम्पूर्ण आयोजना जनताको जलविद्युत्मा समायोजन हुन्छन् भन्ने छैन । छनोट भएका आयोजनालाई हामीले विभिन्न मध्यबाट अध्ययन गरिरहेका छौं । ती आयोजनामा पनि थप घट हुन सक्छन् ।’ ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव प्रविणराज अर्यालले बताए ।

रसुवागढी हाइड्रोपावरको कार्य सम्पादन हालसम्म ७० प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको मन्त्रालयको भनाइ छ ।

सो कार्य सम्पादनका लागि कम्पनीमा हालसम्म ६ अर्ब ८४ करोड २१ लाख रुपैयाँ लगानी भइसकेको ऊर्जा मन्त्रालयको तथ्यांमा उल्लेख छ । रसुवागढीको विद्युत् उत्पादन आगामी फागुन महिनामा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

सान्जेन माथिल्लो जलविद्युत् आयोजनाको सिभिल निर्माण कार्य पनि समग्रमा ७७ प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको छ । त्यस्तै, सान्जेन जलविद्युत् आयोजनाको सिभिल निर्माण ७१ प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको जनाइएको छ ।

सान्जेनको विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य आगामी डेढ वर्षभित्र पूरा गर्ने योजना रहेको छ । सान्जेन जलविद्युत् कम्पनीमा समग्रमा हालसम्म ७५ प्रतिशत २ अर्ब ७२ करोड ७५ लाख रुपैयाँ चुक्ता पुँजी संकलन भइसकेको र अहिले ५४ करोड ७५ लाख रुपैयाँको सेयरसमेत सर्व साधारणका लागि खुला भई

कम्पनी सञ्चालनमा लगानी हुँदै छ । दुवै आयोजनाको अनुमानित लागत भने ७ अर्ब २४ करोड रहेको छ ।

आगामी १५ पुस २०७६ भित्र एक युनिटबाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्यसहितको तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य पनि तीव्र गतिमा भइरहेको जनाइएको छ । तामाकोसीको सेयर पनि चाँडै निष्कासन हुने गरी पाइपलाइनमा रहेको छ । साथै भेरी बबई ४८ मेगावाटको आयोजनामा पनि विस्तृत अध्ययन जारी रहेको र चाँडै नै सेयर जारी गर्ने प्रक्रिया अपनाउने मन्त्रालयले जनाएको छ ।

कार्यक्रममा समेटिएका आयोजनामा किमाथांका अरुण ४८२ मेगावाट, अपर अरुण ७२५ मेगावाट, इखुवा ३० मेगावाट, अरुण ३७२ मेगावाट, धुन्सा खोला ७२ मेगावाट, सिम्बुवा खोला ७० मेगावाट, तामाकोसी ९९६ मेगावाट, त्रिशूली ३ बी ३७ मेगावाट, भेरी बबई डाइभर्सन ४८ मेगावाट, फुकोट कर्णाली ४९२ मेगावाट, जगदुल्ला ९२ मेगावाट, गदुल्ला ६५ मेगावाट, चैनपुर सेती २१० मेगावाट, सेती नदी १६३ मेगावाट, अपर सेती ५० मेगावाटका आयोजना समावेश भएका छन् ।

साथै हालै मात्र रसुवागढी हाइड्रोपावर १११ मेगावाट, सान्जेन माथिल्लो १४ दशमलव ८ मेगावाट, सान्जेन जलविद्युत् ४२ दशमलव ५ मेगावाटका आयोजना थप गरिएका हुन् । यी आयोजनामा सेयर जारी गर्दा ५० प्रतिशत काम सम्पन्न भएपछि मात्रै १०० प्रतिशत रकम लिन पाउने व्यवस्था सरकारले गरेको छ ।

ठेकदारले काम नगर्दा मध्य भोटेकोसी समस्यामा

काठमाडौं । आगामी असारदेखि विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् आयोजना निर्माण व्यवसायीको लापरबाहीका कारण समस्यामा परेको छ । निर्माण व्यवसायीले समयमा काम नगर्दा आयोजनाको भौतिक प्रगति मात्रै ४२ प्रतिशत हुन पुगेको छ । निर्माण सम्पन्न हुने वेलामा भौतिक प्रगति ५० प्रतिशतभन्दा कम हुनु दुर्भाग्यपूर्ण रहेको प्रवर्द्धक संस्थाको भनाइ छ । चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको सहायक कम्पनी मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडले सो आयोजना निर्माण गरिरहेको छ ।

कुल १ सय २ मेगावाट क्षमताको सो आयोजनामा निर्माण व्यवसायीको लापरबाही भएको पाइएको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ लगायतको टोलीले निष्कर्ष निकालेको छ । सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकलको काम इन्जिनियरिङ, खरीद र निर्माण (इपिसी) ढाँचामा ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी क्वाडसी हाइड्रो एन्ड इलेक्ट्रिकल कन्स्ट्रक्सनको कार्यसम्पादन कमजोर रहेको पाइएको छ । जसका कारण आयोजनाको निर्माण कहिले सकिने हो भन्नेमा अनिश्चित बनेको छ ।

आयोजना नै अन्योलमा पर्ने अवस्था देखिएपछि प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले केही दिन पहिले आयोजनास्थलको निरीक्षण गरी निर्माण अवस्थाको बारेमा जानकारी लिनुभएको हो । निर्माण व्यवसायीले काम नगरेपछि आयोजनास्थल हाल सुनसान जस्तै रहेको छ । आयोजनाको बाँधस्थल, सुरुङ र विद्युत्गृहको काम अलपत्र छ । 'ठेकदार कम्पनीलाई काममा सुधार गर्न निरन्तर निर्देशन दिँदै आएका छौं, सुरुङ, विद्युत्गृह, बाँधलगायतका सबै क्षेत्रमा समानान्तर रूपमा काम गर्न कुनै समस्या छैन तर ठेकदार कम्पनीले नगद प्रवाहको समस्या देखाउँदै काम गरिरहेको छैन', उनले भने ।

ठेक्का सम्झौतामा भएको व्यवस्थाअनुसार काममा सुधार गर्न निर्देशन दिए पनि कम्पनीले काममा तदारुकता देखाएको छैन । ठेकदार कम्पनीको मुख्यालयबाट उच्च तहका अधिकारीलाई बोलाएर छलफल गरे पनि कुनै प्रगति भएको छैन । आयोजना अन्योलमा फस्टैमा गएपछि आगामी दिनमा के कसरी निकास खोज्ने भन्नेबारेमा उचित निर्णय लिनुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । आयोजनाको प्रवर्द्धक मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडमा प्राधिकरणको दश प्रतिशत संस्थापक सेयर छ । चिलिमेको प्रबन्ध-सञ्चालक हुँदा घिसिङले नै आयोजना अगाडि बढाएका थिए ।

मध्य भोटेकोसीले गत २७ फेब्रुअरीमा ३० दिनको समय दिएर काममा सुधार गर्न पत्र दिएको थियो । त्यस अवधिमा काममा सुधार गर्न कम्पनीले कुनै चासो नदिएको मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मणिकुमार काफ्लेले बताए । ‘चीनबाट ठेकेदार कम्पनीका अधिकार प्राप्त अधिकारी पनि छलफलका लागि आए तर ठोस निर्णय हुन सकेको छैन’, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत काफ्लेले भने, ‘निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने उपकरण कसरी ल्याउने, नगद कहाँबाट जुटाउने लगायतका विषयसहित आयोजना निर्माणको लिखित प्रतिबद्धता माग गरेका छौं तर उसले दिन सकिरहेको छैन ।’

आयोजनामा ढिलाइ भइरहे प्रवर्द्धक कम्पनीले ठेक्का तोड्ने तयारी गरेको छ । सोबारेमा छिट्टै निर्णय हुने बताइएको छ । जुरे पहिरो, भूकम्प तथा त्यसपछिका बाढी, पहिरो, समयमा जग्गा उपलब्ध गराउन नसक्दा निर्माण व्यवसायीले अपेक्षा गरेअनुसार काम गर्न नसक्दा आयोजनाको काममा ढिलाइ भएको हो । हालसम्म बाधस्थल खन्ने, मुख्य बाँध निर्माण गर्न नदी फर्काउने लगायतका काम भएका छन् । कुल सात हजार १२६ मिटर लामो मुख्य सुरुङमध्ये चार हजार ६० मिटर सुरुङ खन्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । विद्युत् गृह खन्ने कार्य सम्पन्न गरी ढलान गर्ने काम भइरहेको छ ।

आयोजनाको लागत बढ्न नदिन सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकलको काम इन्जिनियरिङ, खरीद र निर्माण (इपिसी) मोडेलमा चिनियाँ कम्पनी क्वांसीले ठेक्का लिएको छ । इलेक्ट्रिक मेकानिकलतर्फको काम भने एन्ड्रिज हाइड्रोले गरिरहेको छ ।

आयोजनाको अनुमानित लागत कर्मचारी सञ्चयकोषसँग ऋण सम्झौता हुँदाका बखत निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक १२ अर्ब २८ करोड रहेको थियो । हाल यस आयोजनाको अद्यावधिक अनुमानित लागत निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक १४ अर्ब ८३ करोड ९२ लाख रहेको छ । निर्माणाधीन आयोजनाको सुरुको कुल लागतमध्ये ५० प्रतिशत स्वपूँजीबाट र ५० प्रतिशत ऋणबाट जुटाइने व्यवस्था मिलाइएको छ । कुल ५० प्रतिशत ऋणका लागि कर्मचारी सञ्चय कोषसँग ऋण सम्झौता भएको छ ।

कम्पनीको जारी पुँजीको ५१ प्रतिशत सेयरको स्वामित्व संस्थापक सेयरधनीमा छ । त्यसमा प्राधिकरणको दश प्रतिशत, चिलिमे जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडको ३७ प्रतिशत, सिन्धुपाल्चोक हाइड्रोपावर कम्पनीको एक प्रतिशत, नेपाल अरनिको हाइड्रोपावर कम्पनी, सिन्धु इन्भेस्टमेन्ट कम्पनी र सिन्धु भोटेकोसी हाइड्रोपावरको समान एक-एक प्रतिशत सेयर रहेको छ ।

यस्तै, ४९ प्रतिशत सर्वसाधारण सेयरधनी समूहमा कर्मचारी सञ्चय कोषका सञ्चयकर्ता कर्मचारीको १९ दशमलव पाँच प्रतिशत, संस्थापक सङ्गठित संस्थाका कर्मचारीको तीन दशमलव पाँच प्रतिशत, ऋणदाता संस्थाका कर्मचारीको एक प्रतिशत, सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका स्थानीयवासीको दश प्रतिशत र

आमसर्वसाधारणको १५ प्रतिशत सेयर रहेको छ । आयोजनाबाट वार्षिक रूपमा ५४ करोड २० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । प्राधिकरणले आयोजनाको विद्युत् हिउँद र वर्षायाममा प्रतियुनिट क्रमशः आठ रुपैयाँ ४० पैसा र चार रुपैयाँ ८० पैसामा खरिद गर्नेछ । यसबाट कम्पनीलाई वार्षिक रु दुई अर्ब ९० करोड बराबरको आम्दानी हुनेछ ।

सवस्टेशन निर्माणको ढिलाइले विद्युत् प्रवाहमा समस्या

जाजरकोट, वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन र लागत अनुमान स्पष्ट नहुँदा १३२ केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशन निर्माणमा ढिलाइ भएको छ । ढिलाइका कारण चार जिल्लामा दैनिक विद्युत् आपूर्ति हुन सकेको छैन । त्यस्तै कोहलपुरदेखि जाजरकोटसम्म ३३ केभी प्रसारण लाइनको विद्युत् आपूर्तिमा पनि समस्या आउने गरेको छ । सो प्रसारण लाइनको सवस्टेशन ६० किलोमिटरको दूरीमा राखिनुपर्नेमा कोहलपुरदेखि जाजरकोटसम्म १५० किलोमिटरभन्दा लामो दूरीमा राखिएकाले विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुँदै आएको विद्युत् प्राधिकरण जाजरकोट वितरण केन्द्रका प्रमुख लोकबहादुर खड्काले बताउनुभयो ।

सोही कारण सुर्खेत, दैलेख र रुकुम पश्चिम क्षेत्रमासमेत विद्युत् प्रवाहमा बाधा हुँदै आएको छ । कर्णाली प्रदेशमा १३२ केभी प्रसारणलाइनको सवस्टेशन नहुँदा जाजरकोट र सुर्खेतका बासिन्दाले विद्युत् उपभोग गर्न नपाएका उहाँको भनाइ थियो । सवस्टेशनको दूरी घटाउन र नियमित विद्युत् आपूर्ति गर्न कर्णाली प्रदेशमा पनि सवस्टेशन निर्माण गर्न जरुरी रहेको उल्लेख गर्दै प्रमुख खड्काले भन्नुभयो, “३३ केभी प्रसारण लाइनका लागि एक सबस्टेशनबाट अर्को सव स्टेशनसम्मको दूरी ६० किलोमिटर हुनुपर्ने हो तर कोहलपुरमा रहेको १३२ केभी सवस्टेशनबाट जाजरकोटको कुदुमा रहेको ३३ केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशनसम्मको दूरी १५० किलोमिटर छ,” ।

त्यस्तै एक सवस्टेशनबाट अर्को सवस्टेशनबीचको दूरीमा ट्रान्सफर्मर नराख्नुपर्नेमा कोहलपुरदेखि कुदुसम्म पाँचदर्जन ट्रान्सफर्मर निर्माण गरिएका छन् भने ३३ केभीबाट सिधै ग्राहकलाई विद्युत् उपलब्ध गराउँदा ग्रामीण क्षेत्रको एलौटी लाइनमा सामान्य समस्याले पनि समग्र विद्युत् सेवा नै प्रभावित हुनाका साथै जाजरकोटमा पनि एकै दिनमा धेरै पटक विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुने गरेको छ । केन्द्रीय विद्युत्लाइन नियमित नहुँदा भेरी नगरपालिकालगायत जिल्लाका तीन हजार बासिन्दा समस्या पर्ने गरेका छन् ।

तेत्तीस केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशन भेरी नगरपालिका १ स्थित कुदुमा निर्माण गरिएको छ । तीन वर्षअघि निर्माण शुरु गरिएको उक्त सवस्टेशन गत महीनादेखि सञ्चालनमा आएको हो ।

त्यस्तै नलगाड नगरपालिकाको वडा नं १२मा र छेडागाड नगरपालिकाको वडा नं ५मा पनि सवस्टेशन निर्माण गर्न लागिएको र चालु आर्थिक वर्षभित्र यस जिल्लाका सातवटै स्थानीय तहको केन्द्रसम्म केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुऱ्याउने योजनाका साथ काम भइरहेको प्रमुख खड्काले जानकारी दिनुभयो ।

यसवर्ष भेरी नगरपालिकाको पूरै वडा, कुशे गाउँपालिका-५ र छेडागाड नगरपालिका- १२ तथा १३ मा बिजुली बाल्ने योजना रहेको उहाँले बताउनुभयो । एकसय बत्तीस केभी प्रसारण लाइनको सवस्टेशन सुर्खेतको सुब्बाकुनामा निर्माण हुने भनिएको भए पनि अझै गति लिनसकेको छैन । सवस्टेशन निर्माणका लागि अहिले जग्गा मात्र लिइएको बताइएको छ । न्यू बुटबल कोहलपुर सुर्खेत, माथिल्लो कर्णाली ४०० केभी प्रसारण लाइन आयोजनाका प्रमुख अविशेक अधिकारीका अनुसार इटालीको परामर्शदाता कम्पनीको प्रतिवेदन आएपछि १३२ केभी प्रसारण लाइनको काम अगाडि बढ्ने छ । वातारणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको काम अहिले भइरहेकाले यो टुडगो नलागेसम्म अन्य काम अगाडि बढ्न नसक्ने उहाँले बताउनुभयो ।

कोहलपुरबाट ३३ केभी प्रसारण लाइनबाटै बर्दिया, सुर्खेत, दैलेख, रुकुम पश्चिम चौरजहारी र जाजरकोटमा विद्युत् आपूर्ति हुँदै आएको छ । विद्युत् प्रसारणका लागि जोडिएका पोल होचा भएका कारण सामान्य समस्या आउने बित्तिकै पटक-पटक विद्युत् अवरुद्ध हुने गरेको छ ।

रासस

श्रोत: काव्तिपुर, २०७६/१/१२

मध्य भोटेकोसी सक्नुपर्ने बेलामा आधा मात्रै

विजय तिमल्सिना

सिन्धुपाल्चोक — सिन्धुपाल्चोकमा निर्माणाधीन १०२ मेगावाटको मध्य भोटेकोसी विद्युत् आयोजनाले असार १५ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने मिति तोकिएको छ ।

आयोजनाको सिभिल र हाइड्रो मेकानिकल संरचनाको ठेक्का पाएको चिनियाँ कम्पनीले काममा ढिलाइ गर्दा आधा मात्रै काम भएको छ ।

गत वर्ष असोजदेखि ठेकेदार कम्पनीले रकम अभाव देखाउँदै काम लगभग ठप्प पारेको मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मणि काफ्लेले बताए । उनका अनुसार आयोजनाको भौतिक प्रगति अहिले ५० प्रतिशतको हाराहारीमा छ ।

‘आयोजनालाई पटकपटक काम सुधार्न सचेत गराउँदै आएका छौं,’ उनले भने, ‘पछिल्लो दुईपटक पठाएको पत्रको जवाफसमेत दिएको छैन ।’ आयोजनाको सिभिल र हाइड्रो मेकानिकल कामको जिम्मा चिनियाँ कम्पनी क्वाइसी हाइड्रोइलेक्ट्री कन्स्ट्रक्सन ब्युरोले पाएको छ । आयोजनाले चिनियाँ कम्पनीसँग २०७० पुस १७ गते सम्झौता गरेको थियो ।

आयोजना र ठेकेदारबीच भएको सम्झौतामा २०७४ जेठ २६ गते काम सकाउने उल्लेख छ । भूकम्प, जुरो पहिरोजस्ता कारण देखाउँदै ठेकेदारलाई यही असारसम्म म्याद दिइएको थियो । थपिएको म्यादमा समेत ठेकेदारले कामको गति नबढाउँदा आयोजना अन्यायमा परेको छ ।

एक साताअघि मात्रै ठेकेदार कम्पनीलाई काम सुधार नगरे ठेक्का रद्द गर्ने चेतावनीसहित पत्र पठाइएको मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनीका सीईओ काफ्लेले जानकारी दिए । यसअघि फागुन ११ गते पनि कम्पनीले ठेकेदारलाई सचेत गराउँदै पत्र पठाएको थियो । ‘हामीले काम सुधार्न पठाएको पत्रको जवाफ नै ठेकेदार कम्पनीले दिएको छैन,’ काफ्लेले भने, ‘यो साता आधिकारिक जवाफ आउने खबर पाएका छौं ।’

चिनियाँ कम्पनीले अमेरिकी डलर ६ करोड २० लाख ९१ हजार र २ अर्ब ५७ करोड ९४ लाख रुपैयाँमा कामको ठेक्का पाएको हो । ठेकेदारले निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने सामान र औजार नै आयोजनामा स्थलमा ल्याइसकेको छैन । क्वाइसीले सिभिल तथा हाइड्रो मेकानिकल काम इन्जिनियरिङ, खरिद र

निर्माण (ईपीसी) ढाँचामा जिम्मा लिएको हो । आयोजनाको इलेक्ट्रो मेकानिकल कामको जिम्मा भने एन्डिडज हाइड्रोले पाएको छ ।

आयोजनाका लागि खन्नुपर्ने कुल ७ हजार १ सय २६ मिटर सुरुडमध्ये अहिलेसम्म जम्मा ४ हजार ६ सय ४३ मिटर मात्रै खनिएको छ । गत महिना ठेकेदार कम्पनीको उच्च अधिकारीहरू नेपाल आएर कामलाई तीव्रता दिने प्रतिबद्धता जनाए पनि हालसम्म काम द्रुत हुने संकेत छैन ।

आयोजनाको हेडवर्क्स संरचनाका लागि खोलाको दिशा परिवर्तन गरिएको भए पनि हेडवर्क्स संरचनाको मुख्य काम सुरु भएको छैन । पावर हाउस निर्माणको काम पनि भर्खरै सुरु भएको छ ।

चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको सहायक कम्पनीका रूपमा स्थापित मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् कम्पनीले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग २०६८ कात्तिकमा विद्युत् खरिद सम्झौता गरेको थियो । आयोजनाबाट वार्षिक ५४ करोड २० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुनेछ ।

प्राधिकरणले आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् प्रतियुनिट हिउँदमा ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसामा खरिद गर्नेछ । विद्युत् बिक्रीबाट आयोजनालाई वार्षिक २ अर्ब ९० करोड आम्दानी हुनेछ ।

आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापनका लागि कर्मचारी सञ्चय कोषसँग २०६८ कात्तिकमा सम्झौता भएको थियो । सम्झौताको बखत आयोजनाको कुल लागत निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक १२ अर्ब २८ करोड अनुमान गरिएको थियो ।

आयोजना निर्माणमा भएको ढिलाइले लागत निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक नै १४ अर्ब ८४ करोड नाघ्ने अनुमान छ । गत आर्थिक वर्षसम्म आयोजनामा करिब ६ अर्ब खर्च भइसकेको छ । आयोजनाको सुरुको लागतमध्ये ५० प्रतिशत स्वपूँजी र ५० प्रतिशत ऋणबाट जुटाइएको छ । आयोजनाका लागि आवश्यक ऋण कर्मचारी सञ्चय कोषले उपलब्ध गराउने गरी सम्झौता भएको हो ।

आयोजनामा चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको ३८ प्रतिशत, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको १० प्रतिशतसहित सञ्चय कोषका सञ्चयकर्ताको १९ दशमलव ५ प्रतिशत, स्थानीय जनताको १० प्रतिशत र सर्वसाधारणको १५ प्रतिशत सेयर स्वामित्व रहनेछ ।

योबाहेक नेपाल अरनिको हाइड्रो पावर कम्पनी, सिन्धु इन्भेस्टमेन्ट प्रालि, सिन्धुपाल्चोक हाइड्रो पावर कम्पनी लिमिटेडको सेयर १-१ प्रतिशत सेयर स्वामित्व हुनेछ । प्रवर्द्धक र आयोजनामा लगानी गर्ने कम्पनीका कर्मचारीको ४ दशमलव ५ प्रतिशत सेयर रहनेछ ।

श्रोत: नेपाल इन्र्जी फोरम, २०७६/१/१२

इन्भर्टर चार्ज गर्न नपरेपछि बिजुलीको माग ७० मेगावाटसम्म घट्यो

काठमाडौं । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले काठमाडौं उपत्यकामा लोडसेडिङ हटाएपछि विद्युतको माग पनि कम हुँदै गएको छ । निरन्तर रूपमा बिजुली आपूर्ति भएपछि इन्भर्टर, व्याट्री, टर्च लाइटको चार्जमा कमी आएपछि माग घट्दै गएको हो । बुधबार राती विद्युतको माग घटेर १ हजार २८५ मेगावाटमा झरेको थियो । बिहीबार पनि १ हजार २५० मेगावाटको हाराहारीमा माग भएको विद्युत प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रवल अधिकारीले बताए । काठमाडौं उपत्यकालाई लोडसेडिङमुक्त बनाएपछि विद्युत खपत कम हुँदै गएको उनको भनाई छ । उपत्यकामा साँझ ३ सय मेगावाट भन्दा कम विद्युत माग रहेको उनले बताए । तिहारमा लक्ष्मीपूजाको दिन विद्युतको माग १ हजार ४४४ मेगावाट पुगेको थियो । तिहारपछि १ हजार ३५० मेगावाट हाराहारीमा बिजुलीको माग भएकोमा पछिल्लो समयमा झण्डै ७० मेगावाट माग कम भएको प्राधिकरणले जनाएको छ । प्राधिकरणले उपत्यका बाहिर दैनिक २ घण्टाको हाराहारीमा मात्र लोडसेडिङ गरिरहेको छ । प्रणालीमा अझै ४३५ मेगावाट अपुग हुँदा पनि विद्युत प्राधिकरणले उपत्यकालाई लोडसेडिङमुक्त र बाहिर २ घण्टा मात्र गरिरहेको छ । विद्युत प्राधिकरणका अनुसार विद्युत प्राधिकरणका आयोजनाहरूबाट ३६९, निजी ऊर्जा उत्पादकबाट २४० र भारतबाट औसत २४० मेगावाट गरी कुल साढे ७ सय मेगावाट आपूर्ति भइरहेको छ । प्राधिकरणले एक मात्र जलासययुक्त आयोजना कुलेखानीमा प्रणालीलाई सन्तुलनमा ल्याउन दैनिक १ घण्टा मात्र चलाएको छ । नदीमा जलस्तर कम हुँदै गएर उत्पादनमा गिरावट आउने भएपछि यसलाई सम्बोधन गर्न विद्युत प्राधिकरणले भारतबाट थप बिजुली आयातको तयारी गरिरहेको छ । यसका लागि आवश्यक पूर्वाधार तयारीको काम भइरहेको प्राधिकरणले जनाएको छ । प्राधिकरणले अहिले लोडसेडिङ व्यवस्थापनमा ध्यान दिइरहेको अधिकारीको भनाई छ ।

Source: Baahrakhari

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१६/१/१२

सुपर दोर्दी 'ख' को ६० प्रतिशत सुरुङ खनियो, एक वर्षभित्र बिजुली बाल्ने लक्ष्य

काठमाडौं- लमजुङमा निर्माणाधीन ५४ मेगावाटको सुपर दोर्दी 'ख' जलविद्युत आयोजनाबाट एक वर्षभित्र विद्युत उत्पादन गर्ने गरी कामलाई तीव्रता दिइएको छ । लक्षित लागत र अवधि नाघ्न नदिन धमाधम निर्माण अघि बढाइएको छ । आयोजनाका सबै पक्षको ठेक्का सम्झौता भई काम अघि बढेको आयोजना निर्देशक अर्जुनप्रसाद गौतमले बताए । 'इलेक्ट्रो मेकानिकल उपकरण आयात तथा जडान गर्न अष्ट्रियाको जिप्पर्ट हाइड्रो पावरसँग सम्झौता भएको छ,' उनले भने, 'हाइड्रो मेकानिकलतर्फको काम गर्न पोखराको माछापुच्छ्रे मेटल वक्रससँग सम्झौता भएको छ ।' आयोजनाको चुनौतीको रूपमा रहेको भटिकल सर्ज ट्यांकको पाइलट होल सफलतापूर्वक पूरा भएको पनि गौतमले जानकारी दिए । बुधबार यसको 'ब्रेक थ्रु' भएको थियो । आयोजनाका अनुसार अहिलेसम्म सुरुङ निर्माणको काम करिब ६० प्रतिशत पूरा भएको छ । आयोजनाको करिब ९ किलोमिटर सुरुङ खन्नुपर्ने छ । यस्तै, २ सय २७ मिटर लामो भटिकल पेनस्टक अटिड आगामी जेटभित्र पूरा गर्ने लक्ष्य छ । आगामी भदौभित्र विद्युतगृह खन्ने काम पनि पूरा गर्ने लक्ष्य छ । हालसम्मको खर्च र प्रगतिको आधार हेर्दा लागतभित्रै आयोजना निर्माण हुने अनुमान गरिएको छ । अहिलेकै गतिमा काम भए २०७७ असारभित्र आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन हुने गौतमले बताए । कूल ८ अर्ब ७३ करोड रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनामा जिल्लाबासीले मात्रै २७ करोड रुपैयाँ लगानी गरेका छन् । यसमध्ये ५ करोड २ लाख रुपैयाँ प्रभावित क्षेत्र ढोडेनी, फलेनी र बन्सारका स्थानीयले लगानी गरेका छन् । सुरुमा ४९.६ मेगावाटको अनुमतिपत्र लिएको कम्पनीले विस्तृत अध्ययनपछि क्षमता बढाएको थियो । आयोजनाबाट वार्षिक ३० करोड १० लाख युनिट विद्युत उत्पादन हुनेछ । नबिल बैंकको अगुवाईमा आयोजनामा ऋण लगानी भएको छ । ऋण र स्वपुँजीको अनुपात ७० र ३० प्रतिशत कायम गरिएको छ ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/१२

आयोजनाको बाँध बनाउन तनहुँ जलविद्युतले गर्यो ग्लोबल टेन्डर, जेठ २६ गते अन्तिम दिन

पहिलो प्याकेज अन्तर्गत १४० मिटर अग्लो ग्राभिटी बाँध र सहायक बाँध, नदिको वहाव परिवर्तन गर्नका लागि डाइभर्सन सुरुङ र अस्थाइ बाँध (कफर ड्याम) निर्माणको काम रहेको छ ।

काठमाडौं । तनहुँ जलविद्युत आयोजनाले पहिलो प्याकेज अन्तर्गत बाँध निर्माणलगायत अन्य कामका लागि अन्तर्राष्ट्रिय बोलपत्र (ग्लोबल टेन्डर) आह्वान गरेको छ । प्रवर्द्धक तनहुँ हाइड्रो लिमिटेडले बिहीबार ग्लोबल टेन्डरको आह्वान गरेको हो । बोलपत्र पेश गर्ने अन्तिम दिन जेठ २६ गते अर्थात् जुन ९ लाई तोकिएको छ ।

लगानीकर्ता एसियाली विकास बैङ्कले (एडीबी) सहमति जनाएपछि तनहुँले बोलपत्र आह्वान गरेको हो । आयोजनामा एडीबीका अतिरिक्त युरोपियन इन्भेष्टमेन्ट बैङ्क (ईआईबी) कोसमेत लगानी रहेको छ । पहिलो प्याकेज अन्तर्गत १४० मिटर अग्लो ग्राभिटी बाँध र सहायक बाँध, नदिको वहाव परिवर्तन गर्नका लागि डाइभर्सन सुरुङ र अस्थाइ बाँध (कफर ड्याम) निर्माणको काम रहेको छ । प्रक्रिया सुरु भएकाले आयोजनाको अवरुद्ध पहिलो प्याकेजको पनि काम अघि बढ्ने भएको छ ।

तनहुँ हाइड्रोपावर र इटालियन ठेकेदार कोअपरेटिभ मुरातोरी एन्ड सिमिष्ट्रि (सीएमएसी) डी रेभनाबीच गत असोज १५ गते २० अर्ब ६४ करोड ५२ लाख रुपैयाँमा पहिलो प्याकेजको खरिद सम्झौता भएको थियो । उसले काम सुरु नगरेपछि तनहुँले बोलपत्र रद्द गरी नयाँ प्रक्रिया सुरु गरेको हो ।

आयोजनामा दोस्रो लटको काम गर्न चीनको सिनो हाइड्रो कर्पोरेशन लिमिटेड परिचालन भइसकेको छ । सिनोले आयोजनाको सुरुङ, विद्युतगृह निर्माण र हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरण आपूर्ति, जडान, सञ्चालनलगायत दोस्रो प्याकेजका लागि इन्डै १७ अर्ब रुपैयाँ अर्थात् ११ करोड ४१ लाख ८९ हजार अमेरिकी डलर र ३ अर्ब ८३ करोड १४ लाख रुपैयाँमा ठेक्का लिएको हो ।

दुवै प्याकेजको सम्पूर्ण निर्माण कार्य डिसेम्बर २०२३ भित्र सक्ने लक्ष्य निर्धारण गरी ठेक्का सम्झौता गरिएकोमा ठेक्का तोडिएपछि यो कार्यतालिका पनि प्रभावित हुने भएको छ । तेस्रो प्याकेज अन्तर्गत

विद्युतगृह तनहुँदेखि चितवनको भरतपुरसम्म विद्युत प्रसारणका लागि आवश्यक २२० केभी क्षमताको प्रसारणलाइन संरचनाको जिम्मा भारतको केईसी इन्टरनेसनल लिमिटेडले जिम्मा पाइसकेको छ ।

आयोजनाको कुल लागत ५८ अर्ब ८ करोड रुपैयाँ छ । यो लागत प्रसारणलाइन, ग्रामीण विद्युतीकरण तथा निर्माण अवधिको ब्याजसमेत हो । एडीबीले १५ अर्ब रुपैयाँ अर्थात १५ करोड डलर, जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोग (जाइका) ले १८ अर्ब ४० करोड रुपैयाँ अर्थात १८ करोड ४० लाख डलर, ईआईबीले ८ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ अर्थात ८ करोड ५० लाख डलर र सरकार/नेपाल विद्युत प्राधिकरणले ८ अर्ब ७० करोड रुपैयाँ अर्थात ८ करोड ७० लाख डलर लगानी गरेका छन् ।

श्रोत: अभियान, २०७६/१/१२

अलपत्र रहेको तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाको बाँध बनाउन पुनः बोलपत्र

वैशाख १२, काठमाडौं । सिएमसीले अलपत्र पारेको तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाको बाँध निर्माणका लागि नयाँ प्रक्रिया शुरु भएको छ । कूल १४० मेगावाट क्षमताको सो आयोजनाको बाँधलगायतका पहिलो प्याकेजका संरचना निर्माणका लागि बिहीवार पुनः विश्वव्यापी बोलपत्र आह्वान गरिएको प्रवक्ता तनहुँ हाइड्रोपावर लिमिटेडले जानकारी दिएको छ ।

इटालियन कम्पनी सिएमसीसँग भएको ठेक्का सम्झौता रद्द गरिएपछि कम्पनीले पुनः अन्तरराष्ट्रिय बोलपत्र आह्वान गरी निर्माण व्यवसायीलाई सहभागिताका लागि आग्रह गरेको हो । बोलपत्र पेश गर्ने अन्तिम दिन आगामी जेठ २६ गतेका लागि तोकिएको छ । छनोट हुने निर्माण व्यवसायीले आयोजनाको १४० मिटर अग्लो कंक्रीट बाँध, नदी फर्काउने दुई सुरुङलगायतका संरचना निर्माण गर्नुपर्ने कार्यभार रहेको छ । पहिलो प्याकेजको संरचना निर्माणका लागि दातृ निकाय एशियाली विकास बैंक र युरोपेली लगानी बैंकको सहलितपूर्ण ऋण परिचालन हुने गरी व्यवस्था मिलाइएको छ ।

बोलपत्र प्रक्रियामा सहभागी हुन चाहने कम्पनीले एशियाली विकास बैंकको खरीद निर्देशिकाअनुसार एकै चरणमा प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव पेश गर्नुपर्ने छ । तनहुँ हाइड्रोपावर लिमिटेडका प्रबन्ध सञ्चालक प्रदीपकुमार थिकेका अनुसार दातृ निकायले तयार पारेको निर्देशिकालाई पूर्णरूपमा परिपालना गरी प्राप्त हुने प्रस्ताव माथि अन्तिम निर्णय गरिन्छ । आयोजनाको समग्र निर्माण २०८१ को असार दोस्रो साताभित्र सम्पन्न गर्ने संशोधित लक्ष्य तय गरिएको उनको भनाइ छ ।

तनहुँ हाइड्रोपावर लिमिटेडले खरीद सम्झौतामा भएको व्यवस्थाअनुसार २८ दिनभित्र आयोजनास्थलमा आएर काम शुरु गर्न दिइएको आदेश नमानेपछि इटालियन ठेकेदार कम्पनी सिएमसीसँग ठेक्का सम्झौता रद्द गरिएको थियो । आयोजनाको सुरुङ, विद्युतगृह निर्माण र हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरण आपूर्ति, जडान तथा सञ्चालनलगायतका दोस्रो प्याकेजका काम भने चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रोले आयोजनास्थलमा काम शुरु गरिसकेको छ ।

सिनो हाइड्रोले हाल आयोजनास्थलमा कार्यालय भवन, श्रमिक आवास गृहलगायतका संरचना निर्माण, आयोजनाको प्रवेशमार्ग र अन्य संरचनाको सर्वेक्षण तथा डिजाइन गरिरहेको छ । आयोजनाको तेस्रो प्याकेजअन्तरगत दमौलीबाट चितवनको भरतपुरसम्म २२० केभीको डबल सर्किट प्रसारण लाइन निर्माणका लागि भारतीय कम्पनी केड्सीसँग ठेक्का सम्झौता भइसकेको छ । कम्पनी आयोजनास्थलमा परिचालन भई प्रसारण लाइनको थप सर्वेक्षणको काम गरिरहेको छ ।

आयोजनाको कूल लागत अमेरिकी डलर ५० करोड ५० लाख (प्रसारण लाइन, ग्रामीण विद्युतीकरण तथा निर्माण अवधिको ब्याज समेत) रहेको छ । त्यसका लागि सम्बन्धित दातृ निकाय र नेपाल सरकारबीच ऋण सम्झौता तथा नेपाल सरकार र प्राधिकरण तथा प्राधिकरण र तनहुँ हाइड्रोबीच सहायक ऋण सम्झौता सम्पन्न भइसकेका छन् ।

सिएमसीसँगको ठेक्का तोडिएपछि आयोजना सम्पन्न हुने मितिसमेत एक वर्ष पर धकेलिएको छ । अर्धजलाशय प्रकृतिको सो आयोजनालाई आकर्षक आयोजनाको रुपमा लिइएको छ । रासस

श्रोत: काठमाडौं, २०७६/१/१३

तनहुँ जलविद्युत् आयोजना : सीएमसीसँग ठेक्का तोडेपछि अर्को टेन्डर

काठमाडौं — इटालीको कम्पनी सीएमसीसँग ठेक्का तोडेपछि तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाले बाँधसहितको संरचना निर्माणका लागि बिहीबार पुनः टेन्डर आह्वान गरेको छ । आयोजनाले आह्वान गरेको अन्तर्राष्ट्रिय टेन्डरमा बोलपत्र पेस गर्ने म्याद जेठ २६ सम्म छ ।

आयोजनाको बाँधसहितको पहिलो प्याकेजको संरचना निर्माणका लागि सीएमसीसँग १५ असोजमा सम्झौता भए पनि सम्झौताअनुसार काम सुरु नगरेपछि आयोजनाले ठेक्का सम्झौता तोडेको थियो । आयोजनाले फागुन २३ गते सीएमसीसँग ठेक्का तोडेको हो ।

पहिलो प्याकेजअन्तर्गत आयोजनाको १४० मिटर अग्लो कंक्रीट बाँध, नदी फर्काउने दुईवटा सुरुड, अस्थायी बाँधलगायतका संरचना निर्माण गर्नुपर्नेछ । पहिलो प्याकेजको संरचना निर्माणका लागि दातृ निकायहरू एसियाली विकास बैंक (एडीबी) र युरोपेली लगानी बैंक (ईआईबी) को सहलितपूर्ण ऋण परिचालन हुने आयोजनाले जनाएको छ ।

टेन्डर प्रक्रियामा सहभागी हुन चाहने कम्पनीहरूले एकै चरणमा प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव पेस गर्नुपर्ने तनहुँ हाइड्रो पावर लिमिटेडका प्रबन्ध-सञ्चालक प्रदीपकुमार थिकेले जानकारी दिए । दातृ निकाय एडीबीको खरिद निर्देशिकाअनुसार एकैपटक दुई प्रस्ताव माग गरिएको हो ।

‘पहिले प्राविधिक प्रस्ताव मूल्यांकन गरी प्रभावग्राही बोलपत्रदाताको मात्रै आर्थिक प्रस्ताव खोलिनेछ,’ उनले भने, ‘कात्तिकको दोस्रो साताभित्रमा ठेक्का सम्झौता गर्ने र पुसको दोस्रो साताभित्रमा आयोजनास्थलमा निर्माण व्यवसायी कम्पनी परिचालन गर्ने लक्ष्य छ ।’ आयोजनाको निर्माण २०८१ को असार दोस्रो साताभित्र सक्ने लक्ष्य छ ।

तनहुँ हाइड्रो पावर लिमिटेडले खरिद सम्झौतामा भएको व्यवस्थाअनुसार २८ दिनभित्र आयोजनास्थलमा आएर काम सुरु गर्न दिइएको आदेश नमानेको, अग्रिम भुक्तानीका लागि बैंक ग्यारेन्टी ल्याउन नसकेको, कम्पनी वित्तीय रूपमा समस्यामा परी ऋणदाताहरूलाई भुक्तानी दिन नसकेको, इटालीको अदालतमा न्यायिक प्रक्रियामा रहेकोलगायतका कारण देखाउँदै सीएमसीसँग ठेक्का तोडेको हो ।

ठेक्का तोडेलगतै सीएमसीले नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैंकमा राखेको बैंक ग्यारेन्टी (कार्यसम्पादन जमानत) बापतको करिब २ अर्ब रकम आयोजनाले लिइसकेको छ । इन्भेस्टमेन्ट बैंकले इटालीको इन्टेसा सान पाओलोको ग्यारेन्टीमा सीएमसीका लागि बैंक ग्यारेन्टी जारी गरेको थियो ।

सीएमसीले ठेक्काका लागि इन्भेस्टमेन्ट बैंकबाट ८५ करोड १४ लाख १६ हजार रुपैयाँ र ८७ लाख ४९ हजार युरोको कार्यसम्पादन जमानत जारी गराएको थियो । सीएमसीले आयोजनाले छलपूर्ण तरिकाले आफूसँगको ठेक्का तोडेको भन्दै इटालीको अदालतमा मुद्दा दायर गरेको छ । उक्त रिटको सुनुवाइ गर्दै इटालीको ट्रिब्युनल डी बोलोगनालेले अदालतले वैशाख पहिलो साता इटालीको बैंक इन्टेसा सान पाओलोलाई ग्यारेन्टी रकम इन्भेस्टमेन्ट बैंकलाई नदिन वैशाख १ मा निर्देशन दिएको थियो ।

आयोजनाको सुरुङ, विद्युत् गृह निर्माण र हाइड्रो मेकानिकल तथा इलेक्ट्रो मेकानिकल उपकरण आपूर्ति, जडान तथा सञ्चालनलगायतका दोस्रो प्याकेजका काम गर्न चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रो कर्पोरसन लिमिटेडले आयोजनास्थलमा काम सुरु गरिसकेको छ । सिनो हाइड्रोले अहिले आयोजनास्थलमा कार्यालय भवन, श्रमिक आवास गृहलगायतका संरचना निर्माण, आयोजनाको प्रवेश मार्ग र अन्य संरचनाको सर्वेक्षण तथा डिजाइन गरिरहेको आयोजनाले जनाएको छ ।

आयोजनाको तेस्रो प्याकेजअन्तर्गत दमौलीबाट चितवनको भरतपुरसम्म २२० केभीको डबल सर्किट प्रसारण लाइन निर्माणका लागि भारतीय कम्पनी केईसीसँग ठेक्का सम्झौता भइसकेको छ । कम्पनी आयोजनास्थलमा परिचालन भई प्रसारण लाइनको सर्भे गरिरहेको आयोजनाले जनाएको छ । आयोजनाको कुल लागत अमेरिकी डलर ५० करोड ५० लाख हुने अनुमान छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७६/१/१३

तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाको पुनः टेण्डर

१४० मेगावाटको तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाको बाँधलगायतका पहिलो प्याकेजका संरचना निर्माणका लागि पुनः बोलपत्र (टेण्डर) आह्वान गरिएको छ ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक कम्पनी तनहुँ हाइड्रोपावर लिमिटेडले जलविद्युत् आयोजनाको पहिलो प्याकेजको काम गर्न टेण्डर आह्वान गरेको हो । संरचना निर्माणका लागि इटालियन कम्पनी सीएमसीसँग भएको ठेक्का सम्झौता रद्द गरेपछि बिहीबार तनहुँ हाइड्रोपावरले पुनः अन्तर्राष्ट्रिय टेण्डर आह्वान गरेको हो । बोलपत्र पेस गर्ने अन्तिम दिन २६ जेठ (९ जुन २०१९) तोकिएको छ ।

पहिलो चरणअन्तर्गत निर्माण हुने १४० मिटर अग्लो कंक्रीट बाँध, नदी फर्काउने दुईवटा सुरुङ, अस्थायी बाँधलगायतका संरचना निर्माणका लागि निर्माण व्यवसायी छनोट हुनेछ । टेण्डर प्रक्रियामा सहभागी हुन चाहने कम्पनीले दातृ निकाय एडीबीको खरिद निर्देशिका अनुसार एकै चरणमा प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव पेस गर्नुपर्ने तनहुँ हाइड्रोपावर लिमिटेडका प्रबन्ध-सञ्चालक प्रदीपकुमार थिकेले जानकारी दिए । “पहिले प्राविधिक प्रस्ताव मूल्यांकन गरी सारभूत रूपमा प्रभावग्राही बोलपत्रदाताको मात्रै आर्थिक प्रस्ताव खोलिने छ,” प्रबन्ध-सञ्चालक थिकेले भने, “कात्तिकको दोस्रो साता (अक्टोबर २०१९) भित्रमा ठेक्का सम्झौता गर्ने र पुसको दोस्रो साता (डिसेम्बर २०१९) भित्रमा आयोजनास्थलमा निर्माण व्यवसायी कम्पनी परिचालन गर्ने लक्ष्य छ ।” आयोजनाको समग्र निर्माण २०८१ को असार दोस्रो साताभित्र (जुन २०२४) सम्पन्न गर्ने लक्ष्य छ । पहिलो प्याकेजको संरचना निर्माणका लागि दातृ निकाय एसियाली विकास बैंक (एडीबी) र युरोपेली लगानी बैंक (ईआईबी)को सहलितपूर्ण ऋण परिचालन हुनेछ । तनहुँ हाइड्रोपावर लिमिटेडले खरिद सम्झौतामा भएको व्यवस्थाअनुसार २८ दिनभित्र आयोजनास्थलमा आएर काम सुरु गर्न दिएको आदेश नमानेको, अग्रिम भुक्तानीका लागि बैंक ग्यारेन्टी ल्याउन नसकेको, कम्पनी वित्तीय रूपमा समस्यामा परी ऋणदातालाई भुक्तानी दिन नसकेको, इटालीको अदालतमा न्यायिक प्रक्रियामा रहेको लगायतका कारणले सीएमसीसँगको ठेक्का तोडेको थियो ।

आयोजनाको सुरुङ, विद्युत्गृह निर्माण र हाइड्रोमेकालिन तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरण आपूर्ति, जडान तथा सञ्चालनलगायतका दोस्रो प्याकेजका काम गर्ने चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रो कर्पोरिसन लिमिटेडले आयोजनास्थलमा काम सुरु गरिसकेको छ । सिनो हाइड्रोले अहिले आयोजनास्थलमा कार्यालय भवन, श्रमिक आवास गृहलगायतका संरचना निर्माण, आयोजनाको प्रवेश मार्ग र अन्य संरचनाको सर्भेक्षण तथा डिजाइन गरिरहेको छ ।

आयोजनाको तेस्रो प्याकेजअन्तर्गत दमौलीबाट चितवनको भरतपुरसम्म २२० केभीको डबल सर्किट प्रसारणलाइन निर्माणका लागि भारतीय कम्पनी केईसीसँग ठेक्का सम्झौता भइसकेको छ । कम्पनी आयोजनास्थलमा परिचालन भई प्रसारण लाइनको चेक सर्भे गरिरहेको अवस्था छ ।

आयोजनाको कुल लागत अमेरिकी डलर ५० करोड ५० लाख (प्रसारणलाइन, ग्रामीण विद्युतीकरण तथा निर्माण अवधिको व्याजसमेत) रहेको छ । यसमध्ये एडीबीले १५ करोड, जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोग (जाईका) ले १८ करोड ४० लाख, ईआईबीले ८ करोड ५० लाख र नेपाल सरकार तथा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले ८ करोड ७० लाख अमेरिकी डलर बेहोर्ने गरी वित्तीय व्यवस्थापन गरिएको छ । यसका लागि सम्बन्धित दातृ निकाय र नेपाल सरकारबीच ऋण सम्झौता तथा नेपाल सरकार र प्राधिकरण एवं प्राधिकरण र यस कम्पनीबीच सहायक ऋण सम्झौता सम्पन्न भइसकेका छन् ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/१३

नदी प्रवाही आयोजनाको 'टेक अर पे' पिपिए सीमा सकियो

अर्धजलाशय र जलाशययुक्त आयोजनामा प्राधिकरणको जोड

पुष्प कोइराला

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले नदी प्रवाही (आरओआर) आयोजनामा 'टेक अर पे'को सीमा नबढाउने भएको छ । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले टेक अर पे प्रावधानअनुसार विद्युत् खरिद गर्ने सीमा नराख्ने बताइरहँदा प्राधिकरणले भने आरओआरमा ५ हजार २ सय ५० मेगावाटको सीमा कायमै राख्ने संकेत गरेको हो ।

नेपालको विद्युत्लाई आन्तरिक तथा बाह्य बजारका ढोकाहरू खुलेको भन्दै मन्त्री पुनले उत्पादित सबै विद्युत् किन्ने मौखिक ग्यारेन्टी गरेका छन् । तर, प्राधिकरणले भने तोकिएको सीमा पूरा भएपछि आरओआरको पिपिए नै रोक्ने संकेत गरेको हो । सरकारले १० वर्षभित्र (०८४/८५) १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको छ । सरकारको सोही लक्ष्यलाई सघाउन प्राधिकरणले नदी प्रवाही आयोजनाको ५ हजार २ सय ५० मेगावाटसम्म 'टेक अर पे' प्रावधानमा पिपिए गर्ने सीमा तोकेको थियो । त्यस्तै प्राधिकरणले ५ हजार २ सय ५० मेगावाट जलाशययुक्त र ४ हजार ५ सय मेगावाट अर्धजलाशययुक्त आयोजनाको पिपिए गर्ने सीमा तोकेको छ ।

नदी प्रवाही आयोजनाको विद्युत् पिपिएका लागि तोकिएको सीमा पूरा हुन अब २२ मेगावाट मात्र बाँकी छ । सो कोटा पूरा भएपछि अर्धजलाशय र जलाशययुक्त आयोजनालाई प्राथमिकता दिन निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्न लागेको प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले बताए । 'अब झन्डै २३ मेगावाट नदी प्रवाही आयोजना पिपिएको तयारीमा छन्,' उनले भने, 'कोटा पूरा भएपछि सीमा बढाउने भन्दा पनि अर्धजलाशय तथा जलाशययुक्त आयोजना निर्माणमा जान निजी प्रवर्द्धकलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।' बजार प्रशस्त भएकाले टेक अर पे नै नगरे पनि विद्युत् खेर नजाने उनको भनाइ छ ।

हिउँदको अभाव हटाउन अर्धजलाशय र जलाशयमा जोड
निर्माण पूरा हुन लागेको १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रोसमेतलाई जोड्दा नेपालसँग जलाशययुक्त आयोजनाको क्षमता १ सय ६ मेगावाट पुग्छ । यो कुल जडित क्षमताको करिब १० प्रतिशत हो । त्यस्तै, प्राधिकरणका कम्पनी र सहायक कम्पनीका ५ वटा अर्धजलाशययुक्तको क्षमता ३ सय ३५ मेगावाट छ । नदी प्रवाही आयोजना बढी हुँदा हिउँदमा कुल जडित क्षमताको एकतिहाइ मात्र उत्पादन हुन्छ । वर्षामा भने यसै वर्षबाट जडित प्रणालीमा नेपाललाई विद्युत् बढी हुन थाल्ने प्राधिकरणको आकलन छ । जलविद्युत्

उत्पादन, माग र आपूर्तिबीच सन्तुलन मिलाउन कम्तीमा पनि तीनै किसिमका आयोजनाको हिस्सा ३३-३३ प्रतिशत हुनुपर्ने ऊर्जाविज्ञ बताउँछन् । यस्तो असन्तुलन हटाउन प्राधिकरणले अब नदी प्रवाहीभन्दा अर्धजलाशय र जलाशययुक्त आयोजनालाई प्राथमिकता दिने नीति लिएको प्रवक्ता अधिकारीले बताए । तर, केही निजी ऊर्जा उत्पादकहरू भने अब ताल बनाएर जल सञ्चय गर्न आवश्यक नभएको बताउँछन् । भारतसँग इनर्जी बैंकिङ र दक्षिण एसियाली बजारमा विद्युत् व्यापारको बाटो खुलेकाले नदी प्रवाही आयोजनाबाटै सक्दो विद्युत् उत्पादन गर्दा डुबान तथा मानव बस्ती विस्थापनजस्ता समस्या पनि नआउने उनीहरूको तर्क छ ।

चलिरहेका आरओआरलाई सम्भव भएसम्म पिआरओआरमा जान जोड प्राधिकरणले चलिरहेकै आयोजनालाई पनि प्राविधिक रूपमा सम्भव भएसम्म पिआरओआर आयोजनामा परिमार्जन गर्न निजी ऊर्जा उत्पादकहरूलाई आह्वान गर्न थालेको छ । चलिरहेका आयोजनामा पोखरी जमाउन मिल्ने जमिन उपलब्ध भएमा र त्यसले तल्लो तथा माथिल्लो तटका आयोजनालाई असर नपर्ने अवस्थामा आरओआर आयोजनालाई पिआरओआरमा रूपान्तरण गर्न सकिन्छ । प्रवर्द्धकले गर्ने थप लगानीलाई सम्बोधन गर्न दैनिक जल सञ्चय हुने अवधिका आधारमा फरक-फरक तथा बढी विद्युत् खरिद दर दिने व्यवस्था छ । प्राधिकरणले नदी प्रवाही आयोजनालाई हिउँदमा ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षामा ४ रुपैयाँ ८० पैसा प्रतियुनिट दिँदै आएको छ भने अर्धजलाशययुक्त आयोजनालाई प्रतियुनिट १२ रुपैयाँसम्म दिने गरेको छ ।

निजी क्षेत्र भन्छ- 'जलाशय बनाउन धेरै गाह्रो छ' राष्ट्रिय प्रसारणको जडित प्रणालीमा करिब ५ सय ४२ मेगावाट योगदान गरेको निजी क्षेत्रले अर्धजलाशय र जलाशययुक्त आयोजना बनाउन सकेका छैनन् । यस्ता आयोजनामा ताल बनाउन धेरै जग्गा अधिग्रहण गर्नुपर्ने, स्थानीय तथा सरोकारवाला निकायसँगका झमेलाहरू पार गर्नुपर्नेलगायतका कारणले लागत दोब्बर हुने इप्पानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईँ बताउँछन् ।